Socialutskottets betänkande

1983/84:29

om anslag m. m. till Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen (prop. 1983/84:100 bil. 12)

I betänkandet behandlas regeringens förslag i proposition 1983/84:100 bil. 12 (arbetsmarknadsdepartementet) såvitt avser avsnitt C. Arbetslivsfrågor punkterna C 1–C 3 samt hemställan s. 63. Förslagen under punkterna C 4–C 6 i propositionen behandlas av arbetsmarknadsutskottet i betänkandet AU 1983/84:19.

Till betänkandet har fogats 25 reservationer (m, c, vpk).

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker i betänkandet regeringens förslag till medelsanvisning för arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen (anslagen C 1–3).

Utskottet anser inte att vad som i propositionen anförs om betänkandet Information om arbetsmiljörisker påkallar något uttalande av riksdagen.

Utskottet behandlar i anslutning till budgetpropositionen i aktuella delar ett stort antal motionsyrkanden rörande olika arbetsmiljöfrågor.

Med anledning av två s-motioner om förbud mot användning av asbesthaltiga bromsbelägg och friktionselement resp. förbud att saluföra asbesthaltiga bromsbelägg understryker utskottet att i den mån det finns godtagbara asbestfria bromsbelägg och friktionselement dessa måste användas och att andra asbesthaltiga motsvarigheter inte får accepteras. Utskottet uttalar vidare att det kan övervägas att nu införa ett generellt förbud mot att försälja nytillverkade fordon med asbesthaltiga bromsbelägg och att regeringen skyndsamt bör undersöka denna fråga. Detta föreslås riksdagen ge regeringen till känna.

Med anledning av en s-motion om rätt till medicinsk kontroll för personer som utsätts för inandning av asbestfibrer i arbetsmiljön föreslår utskottet att riksdagen ger till känna att alla som sysselsätts i vissa angivna arbeten bör ha rätt till läkarundersökning utan villkor rörande viss tids arbete med asbest m. m.

Övriga motionsyrkanden avstyrks. Utskottets m-ledamöter reserverar sig beträffande arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet och c-ledamöterna beträffande yrkesinspektionens verksamhet. Vpk-ledamoten har avgett 22 reservationer till förmån för olika motionsförslag (vpk, s) om arbetsmiljöförbättringar.

TIONDE HUVUDTITELN

Propositionen

Regeringen har under avsnitt C punkterna C 1–C 3 föreslagit riksdagen

(C 1) 1. att godkänna den av departementschefen föreslagna överföringen av medel från arbetarskyddsfonden till anslaget,

2. till Arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag av 139 904 000 kr.,

(C 2) att till Arbetarskyddsstyrelsen: Anskaffning av vetenskaplig apparatur för budgetåret 1984/85 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,

(C 3) att till Yrkesinspektionen för budgetåret 1984/85 anvisa ett förslagsanslag om 130 716 000 kr.

Regeringen har vidare berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om betänkandet Information om arbetsmiljörisker (prop. s. 51–63)

Motioner

I motion 1983/84:320 av Birthe Sörestedt m. fl. (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om förbud mot användning av asbesthaltiga bromsbelägg och andra asbesthaltiga friktionselement.

I motion 1983/84:403 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om föreskrifter från arbetarskyddsstyrelsen gällande arbetsmiljön vid terminalarbetsplatser,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om behovet av svensk forskning för att klargöra sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om gravida kvinnors rätt till omplacering från bildskärmsarbete.

I motion 1983/84:431 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen om den framtida inriktningen av arbetsmiljöpolitiken,

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändrat meritvärderingssystem för företagshälsovårdsläkare, i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär åtgärder för att förbättra informationen om arbetsmiljölagstiftningen samt initierar åtgärder som innebär en minskad reglering av anställningsvillkoren för ungdomar vid inslussning till industriarbeten,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att klarlägga frånvaroproblemens orsakssammanhang.

I motion 1983/84:917 av Alf Wennerfors m. fl. (m) hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet,

2. att riksdagen under anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 138 104 000 kr.

Motivering till motionen finns i motion 1983/84:916.

I motion 1983/84:1069 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkandena 1–6, 8–15, 17 och 18),

1. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att den lokala fackföreningen får vetorätt angående löneform vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att arbetsmiljöbrott beivras i full utsträckning och redovisas lätt åskådligt,

3. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att preciserade säkerhetsmarginaler vid fastställande av hygieniska gränsvärden tillämpas utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att överväganden bakom varje gränsvärde offentliggörs,

4. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner i fartygsrum, slutna lokaler och gruvor samt vid andra underjordsarbeten förbjuds,

5. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att en lista över ämnen som misstänks medföra graviditetsstörningar och fosterskador publiceras tillsammans med de hygieniska gränsvärdena,

6. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att kvinnor som planerar graviditet eller är gravida får lagstadgad rätt till omplacering eller ledighet med bibehållen lön vid misstänkt risk för fosterskada i arbetsmiljön,

8. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att juridiskt bindande gränsvärden införs för buller och sätts till högst 75 decibel (A) samt att föreskrifter utarbetas för belysning och icke joniserande strålning,

9. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att en datamiljö-kommission tillsätts för att skyndsamt utreda risker med den snabbt tilltagande datoriseringen och ge förslag till riktlinjer för en bra arbetsmiljö där datorer och bildskärmar används,

10. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att forskning omkring och åtgärder mot belastningssjukdomar prioriteras i arbetsmiljöarbetet,

11. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens styrelse som yrkesinspektionsnämnderna,

12. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att den lokala fackföreningen ges beslutanderätten om när arbete kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara,

13. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att planerade föreskrifter skyndsamt utarbetas enligt arbetsmiljölagen,

14. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att en utredning tillsätts för att värdera arbetsmiljölagens effektivitet, speciellt mot bakgrund av dess karaktär som ramlag,

15. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att alla anställda får obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. 1985 samt att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet och att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen med ansvar inför en kommitté som är till sin majoritet sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av den lokala fackföreningen,

17. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att högskoleanknuten utbildning organiseras för skyddsombud som erbjuds full lön under studietiden,

18. att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att de fackliga organisationerna och yrkesinspektionen ges lagstadgad rätt att från företag erhålla information som behövs för forskningsändamål och att denna information tillställs forskare på begäran.

I motion 1983/84:1208 av Holger Bergman (s) och Lars Andersson (s) föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer om förbud att saluföra asbesthaltiga bromsbelägg.

I motion 1983/84:1209 av Lennart Bladh m. fl. (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att frågan om en delning av Malmö yrkesinspektionsdistrikt prövas.

I motion 1983/84:1615 av Sivert Andersson m. fl. (s) hemställs

1. att riksdagen begär att regeringen utarbetar ett informationssystem som löpande följer sjuklighet och dödlighet relaterade till yrkesmässig bakgrund,

2. att riksdagen begär att regeringen tillsätter en arbetsgrupp som får till uppgift att lägga fram förslag som slutgiltigt får stopp på asbestanvändningen i Sverige,

3. att riksdagen begär att regeringen utformar regler som säkerställer rätten till medicinsk kontroll av personer som utsatts för asbestfibrer i arbetsmiljön.

I motion 1983/84:1624 av Per Olof Håkansson (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande regler för manhål m. m.

I motion 1983/84:2062 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs att riksdagen hos regeringen hemställer om en översyn av arbetsmiljölagen i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motivering till yrkandet finns i motion 1983/84:2060.

I motion 1983/84:2071 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som har anförts i motionen beträffande avbyråkratisering av arbetarskyddet.

Motivering till yrkandet finns i motion 1983/84:2068.

Utskottet

Arbetarskyddets organisation m. m.

Arbetsmiljölagen (1977:1160) som trädde i kraft den 1 juli 1978 är en ramlag och innehåller allmänna bestämmelser om utformningen av arbetsmiljön i vidsträckt bemärkelse. Bland föreskrifterna märks bestämmelser om arbetsmiljöns beskaffenhet, arbetsgivarens och arbetstagarens skyldigheter att samverka i arbetsmiljöhänseende samt utnyttjandet av minderåriga i arbetslivet. Vidare finns bestämmelser om tillsyn och ansvar. I jämförelse med tidigare lagstiftning på området har lagens tillämpningsområde utvidgats till att omfatta bl. a. familjejordbruk och ensamföretagare. Det närmare innehållet i lagens rambestämmelser fastställs i stor utsträckning genom de föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen utfärdar med tillämpning av 18 § arbetsmiljöförordningen (1977:1166). Av årets budgetproposition framgår att styrelsen har som målsättning att inom en treårsperiod ersätta ca 250 anvisningar och meddelanden från tiden före arbetsmiljölagens ikraftträdande med ungefär hälften så många föreskrifter.

Tillsynsmyndigheter för arbetarskyddet är arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, som tillsammans kallas arbetarskyddsverket. Arbetarskyddsstyrelsen utövar den centrala tillsynen enligt arbetsmiljölagen och anslutande lagar och föreskrifter, medan yrkesinspektionen är en fältorganisation som under styrelsen utövar tillsyn i närmare kontakt med arbetsplatserna. Dessa myndigheters uppgifter omfattar även tillsyn enligt viss angränsande lagstiftning, främst arbetstidslagstiftningen och lagstiftningen om miljö- och hälsofarliga varor. Stor vikt fästs vid att arbetarskyddsorganen har goda kontakter och möjligheter till samverkan med arbetslivets företrädare. Sålunda ingår sedan år 1972 representanter för arbetsmarknadens parter som ledamöter i verksstyrelsen.

I yrkesinspektionens tillsynsuppgifter ingår en rad olika moment. I stor utsträckning sker tillsynen genom att yrkesinspektionens tjänstemän gör besök på arbetsplatserna. Besöken kan ske som ett led i en systematisk genomgång av företag inom viss bransch eller med inriktning på vissa arbetsmiljöproblem oavsett i vilka branscher de uppträder. Vid behov skall inspektionen ge anvisningar om åtgärder som fordras för att avhjälpa brister.

Det finns också möjligheter att gripa in genom föreläggande, förbud eller andra tvångsåtgärder enligt kap. 7 i arbetsmiljölagen. Inspektionen skall bl. a. verka för att skyddsombud och skyddskommittéer tillsätts och för att dessa fungerar enligt det mönster som numera skall gälla. Yrkesinspektionen är uppdelad på 19 distrikt. Varje distrikt har fr. o. m. 1974 en yrkesinspektionsnämnd med beslutsfunktioner. Genom inrättande av nämnderna har arbetsmarknadsparterna fått möjlighet att utöva ett direkt inflytande på yrkesinspektionens verksamhet.

I detta sammanhang bör vidare nämnas att frågor rörande det lokala arbetarskyddet behandlats i avtal mellan arbetsmarknadens parter. Exempelvis tecknade SAF, LO och PTK år 1976 ett centralt arbetsmiljöavtal med utvidgade befogenheter för skyddsombuden och framför allt för skyddskommittéerna, i vilka arbetstagarna fick majoritet. Skyddskommittén skall enligt avtalet vara ett centralt organ i företaget, där alla frågor som gäller arbetsmiljö skall handläggas. Skyddsombudens och skyddskommittéernas rättigheter har lagfästs i arbetsmiljölagen. Till skyddskommitténs uppgifter hör att vara huvudman för företagshälsovården.

Medelsanvisning m. m. för arbetarskyddsstyrelsen

Regeringen har under avsnittet *C 1 punkt 1* i budgetpropositionen (bil. 12 s. 151) yrkat att riksdagen godkänner vissa av arbetsmarknadsministern föreslagna överföringar av medel från arbetarskyddsfonden till anslaget.

Arbetarskyddsfonden finansieras genom en arbetsgivaravgift benämnd arbetarskyddsavgift. Denna avgift uppgår till 0,155 % av summan av vad arbetsgivarna utger i löner och naturaförmåner. Enligt 4 kap. 8 § första stycket lagen (1981:691) om socialavgifter förs 16,5 % därav till staten som bidrag till kostnaderna för arbetarskyddsstyrelsens och yrkesinspektionens verksamhet medan återstoden förs till arbetarskyddsfonden.

Enligt 4 kap. 8 § andra stycket lagen om socialavgifter (senast ändrad 1983:393) skall fondens tillgångar utgöra bidrag till kostnader för (1) forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande arbetarskydd, (2) forskning och utveckling samt utbildning och information beträffande medbestämmande i arbetslivet och arbetslivsfrågor i övrigt, (3) skyddsarbete som utförs av skyddsombud som har utsetts enligt 6 kap. 2 § tredje stycket arbetsmiljölagen, (4) utbildning av styrelserepresentanter för de anställda samt (5) arbetstagarorganisationernas forskningsinitierande verksamhet.

I propositionen hänvisar arbetsmarknadsministern till vad hon i proposition 1983/84:40 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder m. m. uttalat om att öka arbetarskyddsfondens finansiering av arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning. I den senare propositionen sade hon sig räkna med att arbetarskyddsstyrelsens anslag fr. o. m. budgetåret 1984/85 skulle minskas med 15 milj. kr. och att motsvarande belopp skulle föras över till styrelsen

från arbetarskyddsfondens kapitalbehållning. Vid medelsberäkningen har arbetsmarknadsministern utgått från att så kommer att ske.

I propositionen hänvisas vidare till att efter riksdagens beslut med anledning av proposition 1980/81:20 om besparingar i statsverksamheten, m. m. (SoU 9, rskr 79), 1,5 milj. kr. av kostnaderna för styrelsens forskningsverksamhet finansieras med medel från arbetarskyddsfonden. Överföringen sker genom årliga regeringsbeslut. Arbetsmarknadsministern uppger att hon har för avsikt att föreslå regeringen att besluta om motsvarande åtgärd för budgetåret 1984/85.

Slutligen anför arbetsmarknadsministern att hon anser att arbetarskyddsfonden bör bidra med ytterligare 3 milj. kr. fr. o. m. budgetåret 1984/85 för att täcka vissa ökade kostnader vid arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning. Denna ökade utgift för fonden bör enligt arbetsmarknadsministern finansieras genom att projektramen för arbetslivscentrum, som helt finansieras via arbetarskyddsfonden, minskas med motsvarande belopp. Det ankommer på regeringen att besluta om en sådan åtgärd.

Några till yrkandet direkt hänförliga motioner föreligger inte. Utskottet tillstyrker de föreslagna överföringarna.

Under avsnitt *C 1 punkt 2* har regeringen i budgetpropositionen bilaga 12 hemställt att arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1984/85 anvisas ett förslagsanslag av 139 904 000 kr. Detta innebär en minskning jämfört med motsvarande anslag för det löpande budgetåret med 10 646 000 kr. Som ovan nämnts föreslås dock viss överföring av medel från arbetarskyddsfonden till arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning.

I *motion 1983/84:917 av Alf Wennerfors m. fl. (m)* anförs, såvitt nu är i fråga, att oaktat det i det korta perspektivet synes svårt att göra mer genomgripande förändringar och besparingar avseende arbetarskyddsstyrelsen, verksamheten emellertid på lång sikt måste anpassa sig till det kärva statsfinansiella läget. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna (*yrkande 1 delvis*). I *samma motion* hemställer motionärerna att riksdagen under anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 138 104 000 kr., vilket innebär en minskning jämfört med propositionens förslag med 1,8 milj. kr. (*yrkande 2*). Som motivering till yrkandet anges att arbetsmarknadsministern i budgetpropositionen anvisat ett extra anslag om 1,8 milj. kr. för arbetarskyddsstyrelsen som kompensation för huvudförslaget. Enligt motionärernas mening bör dessa kostnader kunna inrymmas inom ett anslag beräknat på huvudförslaget.

I budgetpropositionen anför arbetsmarknadsministern under anslaget C 1 bl. a. följande (s. 148):

Liksom all annan statlig verksamhet har myndigheterna inom arbetsmiljöområdet utsatts för en ingående granskning. De olika anslagen har i princip beräknats med utgångspunkt i huvudförslaget. (Huvudförslaget innebär att anslagen har pris- och löneomräknats och därefter minskats med 2 %,

utskottets anmärkning.) Också högt prioriterade områden har fått vidkännas realt sett minskad medelstilldelning. Beräkningen av anslaget till arbetarskyddsstyrelsen utgör här inget undantag.

Arbetsmarknadsministern anför vidare.

Regeringens målsättning är att upprätthålla en hög ambitionsnivå i arbetsmiljöarbetet trots det kärva statsfinansiella läget. Det innebär att skärpta krav måste ställas på arbetarskyddsverket när det gäller att utnyttja resurserna effektivt och ändamålsenligt. Det gäller såväl föreskrifts- och forskningsverksamheten vid styrelsen som inspektions- och tillsynsarbetet ute på fältet. Detta kan åstadkommas dels genom att omfördela resurserna så att insatserna i första hand koncentreras till de områden där åtgärder framstår som allra mest angelägna, dels genom att förbättra underlaget för planering och styrning av verksamheten. En viktig utgångspunkt vid prioriteringen är enligt min mening att resurserna styrs till de områden där de största riskerna och allvarligaste problemen finns inom arbetsmiljön.

Arbetsmarknadsministern anför fortsättningsvis att det kärva ekonomiska läget accentuerar behovet av förbättrad information som underlag för planering av verksamheten och prioritering av resursanvändningen mellan olika verksamhetsområden. Ett arbete har därför igångsatts med målsättningen att ta fram en ny anslagskonstruktion för arbetarskyddsverket som kan börja tillämpas fr. o. m. budgetåret 1985/86.

Vidare anför arbetsmarknadsministern att det utöver rent effektivitetshöjande åtgärder också måste vidtas åtgärder med ett mera direkt besparingssyfte. Hon har därför givit arbetarskyddsstyrelsen i uppdrag att utarbeta förslag till ett system för avgiftsbeläggning av viss granskningsverksamhet som f. n. utförs kostnadsfritt inom styrelsens tillsynsavdelning. Styrelsen har kommit in med förslag till ett sådant system. Arbetsmarknadsministern uppger att förslaget förutsätter vissa ändringar i arbetsmiljöförordningen (1977:1166) och att hon ämnar föreslå regeringen att vidta erforderliga författningsändringar.

Som framgått av den här lämnade redovisningen har det inom arbetarskyddsstyrelsen vidtagits både rent effektivitetshöjande åtgärder och åtgärder med mera direkt besparingssyfte. Utskottet har ingen anledning förutsätta annat än att besparingsarbetet kommer att fortgå. Motion 1983/84:917 påkallar därför ingen åtgärd av riksdagen såvitt nu är i fråga (yrkande 1 delvis).

Yrkande 2 i samma motion vilar, såvitt utskottet kan finna, på en missuppfattning. Anslaget C 1 har inte tillförts extra medel. Däremot har anslaget C 3 Yrkesinspektionen genom omprioriteringar inom arbetarskyddsverket tillförts ytterligare 1,8 milj. kr. jämfört med huvudförslaget (se vidare nedan s. 43). Denna tilldelning har finansierats bl. a. genom en överföring av medel från arbetarskyddsstyrelsens anslag. Att nu ytterligare minska arbetarskyddsstyrelsens anslag kan enligt utskottets mening inte komma i fråga. Motion 1983/84:917 avstyrks därför även i denna del (yrkande 2).

Fackligt inflytande i arbetsmiljöfrågor

Facklig vetorätt vid vissa löneformer

I *motion 1983/84:1069 av Lars Werner m. fl. (vpk)* föreslås att den lokala fackföreningen får vetorätt angående löneform vid arbeten som är förenade med olycksfallsrisk (*yrkande 1*). Motionärerna gör gällande att det finns ett klart visat samband mellan ackordsarbete och allvarliga olyckor. Enligt motionärerna minskade antalet olyckor i både gruvorna och skogen då tidlön infördes. De menar att det är ett självklart krav att fackföreningen skall ha rätt att förbjuda prestationsersättning i arbete som är förenat med olycksfallsrisker.

Riksdagen har under de senaste åren efter förslag av socialutskottet flera gånger avslagit motionsyrkanden från vänsterpartiet kommunisterna med liknande innehåll (se bl. a. SoU 1981/82:42 och SoU 1982/83:29). Utskottet har hänvisat till de grundläggande principerna för skyddsarbetet, enligt vilka arbetsgivare och arbetstagare i samförstånd bör försöka åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Utskottet har i anslutning därtill konstaterat att den metod vänsterpartiet kommunisterna anvisat har stått i klar motsats till den för arbetsmiljölagstiftningen grundläggande principen om samverkan. Utskottet har också erinrat om att skyddsombud och arbetstagare i vissa i arbetsmiljölagen angivna fall kan avbryta farligt arbete.

Inga omständigheter har framkommit som motiverar att utskottet nu ändrar sitt tidigare ställningstagande, varför motion 1983/84:1069 yrkande 1 avstyrks.

Beslut om återupptagande av arbete

I 6 kap. 7 § arbetsmiljölagen (1977:1160) stadgas att skyddsombud har rätt att avbryta visst arbete om detta innebär omedelbar och allvarlig fara för arbetstagares liv eller hälsa och rättelse inte genast kan uppnås genom hänvändelse till arbetsgivaren. Yrkesinspektionen skall därefter avgöra om arbetet skall återupptas eller inte. Beträffande ensamarbete gäller likartade regler.

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* föreslås att den lokala fackföreningen ges beslutanderätten om när arbete kan återupptas efter det att skyddsombud stoppat arbetet på grund av fara (*yrkande 12*).

Socialutskottet har i av riksdagen godkända betänkanden (bl. a. SoU 1981/82:15, 1981/82:42 och 1982/83:29) hänvisat dels till den principiella inställningen att parterna på jämställd grund skall samarbeta i arbetarskyddsfrågor, dels till den omständigheten att det ytterst ankommer på arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen att avgöra vilka krav som från skyddssynpunkt bör ställas på arbetsmiljön.

Utskottet vidhåller sin tidigare framförda uppfattning och avstyrker motion 1983/84:1069 yrkande 12.

Facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* föreslås att de fackliga representanterna får kvalificerad majoritet i såväl arbetarskyddsstyrelsens styrelse som yrkesinspektionsnämnderna (*yrkande 11*).

Arbetarskyddsstyrelsens styrelse består enligt 6 § förordningen (1972:164) med instruktion för arbetarskyddsstyrelsen (omtryckt 1978:436) av högst elva av regeringen utsedda ledamöter, varav fyra utses efter förslag av löntagarorganisationerna och tre efter förslag av arbetsgivarorganisationerna.

Enligt förordningen (1973:847) med instruktion för yrkesinspektionen (omtryckt 1977:1169) finns i varje yrkesinspektionsdistrikt en yrkesinspektionsnämnd med nio ledamöter. Distriktschefen inom yrkesinspektionsdistriktet i fråga är dess ordförande. Arbetarskyddsstyrelsen utser övriga ledamöter, fyra efter förslag av löntagarorganisationer, tre efter förslag av arbetsgivarorganisationer och en efter gemensamt förslag av Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet.

Vid arbetsmiljölagens tillkomst diskuterades frågan om arbetstagarrepresentation i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna. Med anledning av att LO och TCO ansett att arbetstagarnas representation i dessa organ skulle förstärkas framhöll föredragande statsrådet vikten av att myndigheternas avgöranden omfattades med förtroende av alla dem som berördes. Detta åstadkoms bäst genom att inte någon sida gavs markerad övervikt vad gällde representation (prop. 1976/77:149 s. 352).

Denna fråga behandlades senast av utskottet i betänkande 1982/83:29 s. 5, varvid riksdagen i enlighet med utskottets hemställan avvisade tanken på att arbetstagarrepresentationen skulle utökas. Utskottet har bl. a. understrukit vikten av att de statliga tillsynsmyndigheterna på detta område inte konstrueras som partsorgan. Om detta blev fallet skulle enligt utskottet förutsättningarna för tillsynsverksamheten allvarligt försämras, vilket i sista hand skulle skada såväl det allmännas som arbetstagarnas och arbetsgivarnas intresse.

Frågan om yrkesinspektionsnämndernas sammansättning togs även upp i förra årets budgetproposition (prop. 1982/83:100 bil. 12 s. 131). Föredragande statsrådet anförde då följande.

I olika sammanhang har framförts att parternas möjligheter att påverka yrkesinspektionens verksamhet skulle vara alltför begränsade. I vissa fall har denna uppfattning kommit till uttryck i form av kritik mot nämndernas sammansättning, bl. a. har löntagarorganisationerna krävt en ökad representation.

Jag vill understryka att yrkesinspektionsnämnderna måste ha ett fast grepp om verksamheten inom de olika distrikten. Av stor betydelse under nuvarande ekonomiska förhållanden är en förbättrad planering. Denna bör ha sin utgångspunkt i tillgängliga resurser och prioriteringar i enlighet med de riktlinjer som dragits upp av arbetarskyddsstyrelsen. Nämnderna har ett stort ansvar för att en sådan planering kommer till stånd.

Jag kan emellertid inte finna att nämndernas nuvarande sammansättning eller deras instruktion skulle utgöra något hinder mot en sådan aktivering. Nämndernas ansvar för planeringen följer direkt av 12 § förordningen med instruktionen (1973:847) för yrkesinspektionen. När det sedan gäller den nuvarande fördelningen av ledamöterna mellan de olika intressegrupper som är representerade i nämnderna så syns den inte ha utgjort något hinder mot att nämndernas beslut i allmänhet har kunnat fattas i enighet.

Utskottet har inte ändrat sin inställning i denna fråga och avstyrker därför motion 1983/84:1069 yrkande 11.

Utbildning av skyddsombud

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* föreslås att högskoleanknuten utbildning organiseras för skyddsombud som erbjuds full lön under studietiden (*yrkande 17*). Motionärerna anser att utbildningen borde kunna bedrivas som hel-, halv- eller kvartsfartsstudier resp. som enstaka kurser. Lönen under studietiden skulle kunna bekostas via en arbetsgivaravgift.

Frågan om vem som skall ha ansvaret för utbildningen av skyddsombud diskuterades utförligt vid genomförandet av 1973 års delreform av arbetarskyddslagstiftningen. I enlighet med starka önskemål från LO och TCO infördes en bestämmelse i arbetarskyddslagen att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt svarar för att skyddsombud får erforderlig utbildning. Bestämmelsen överfördes oförändrad till arbetsmiljölagen (6 kap. 4 § sista stycket).

Genom avtal mellan arbetsmarknadens parter har en rad frågor kring skyddsombudsutbildningen fått sin lösning för stora delar av arbetsmarknaden. På grundval av avtalet har en omfattande skyddsombudsutbildning kommit till stånd i arbetarskyddsnämndens regi med målsättningen att alla skyddsombud skall ha genomgått grundkursen Bättre arbetsmiljö. Kursen är på 20–40 timmar. Full lön utgår under utbildningstiden. På senare tid har branschanpassade varianter av den grundläggande utbildningen utarbetats, t. ex. för byggnadsbranschen och för hotell- och restaurangbranschen. Ytterligare branschmaterial är under utarbetande. Enligt arbetarskyddsfondens bedömning hade år 1982 omkring 470 000 människor deltagit i någon form av arbetsmiljöutbildning under den närmast föregående tioårsperioden. För samordning av utbildningsverksamheten och för att ange riktlinjer för utbildningens innehåll m. m. finns en central utbildningsdelegation som är knuten till arbetarskyddsstyrelsen. I delegationen ingår bl. a. representanter för arbetsmarknadens parter och arbetarskyddsfonden.

Arbetarskyddsstyrelsen planerar att i höst anordna sin fjärde kurs i arbetarskyddsfrågor för kvalificerade skyddsombud. Kursverksamheten stöds ekonomiskt av arbetarskyddsfonden. Av deltagarna krävs viss grundläggande arbetsmiljöutbildning och god erfarenhet i arbetarskyddsfrågor. De är i allmänhet verksamma på heltid som huvudskyddsombud, regionala skyddsombud eller förbundsfunktionärer. Antalet deltagare i varje kurs har

begränsats till 25 personer. Utbildningen leds av bl. a. professorer och andra forskare från arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning.

Utredningen (A 1979:01) rörande information om risker i arbetsmiljön, INRA-utredningen, har i sitt betänkande (SOU 1982:30) Information om arbetsmiljörisker bl. a. lagt fram förslag som rör utbildningen om arbetsmiljörisker och skyddsåtgärder. Utredningen föreslår att skolöverstyrelsen (SÖ) på olika sätt verkar för att arbetsmiljöfrågorna bättre beaktas i undervisningen. Vidare föreslås att universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) får i uppdrag att dels se över de centrala utbildningsplanerna för olika utbildningslinjer för att bättre beakta arbetsmiljöfrågorna i dessa, dels ge riktlinjer till högskolorna om att i ökad utsträckning inrätta fristående enstaka kurser i arbetsmiljökunskap. När det gäller utbildningen av skyddsombud anser INRA-utredningen att arbetarskyddsfonden bör verka dels för att grundutbildning i arbetsmiljöfrågor alltfort tillhandahålls för nytillkomna grupper, dels för att fortbildning anpassad till skilda gruppers behov kommer till stånd. Utredningen har inte ansett sig ha haft anledning att närmare precisera sina förslag härom utan har hänvisat till att arbetarskyddsfonden tillsatt en programutredning med uppgift att behandla bl. a. dessa frågor.

I årets budgetproposition behandlar arbetsmarknadsministern INRA-utredningens förslag (bil. 12 s.51–63). Arbetsmarknadsministern anser att utbildning i arbetsmiljöfrågor är ett angeläget område och hon förutsätter att SÖ och UHÄ i sin utbildningsplanering beaktar behovet av arbetsmiljöutbildning.

Arbetarskyddsfondens nyssnämnda utredning om arbetsmiljöutbildning väntas lägga fram sin rapport i juni i år.

1976 års företagshälsovårdsutredning har i sitt slutbetänkande (SOU 1983:32) Företagshälsovård för alla, vilket remissbehandlas f. n., lämnat ett samlat förslag om utbildning av personal för företagshälsovården. Utredningen har dock inte berört frågan om vidareutbildning av skyddsombud.

Frågan om högskoleanknuten vidareutbildning för skyddsombud har flera gånger tidigare behandlats av riksdagen, senast våren 1982 (SoU 1981/82:42). Utskottet avstyrkte då i sitt av riksdagen godkända betänkande motionsyrkandet med hänvisning dels till att utbildning av kvalificerade skyddsombud pågick i arbetarskyddsstyrelsens regi, dels till att företagshälsovårdsutredningen utredde bl. a. frågor om en förbättrad utbildning för personal inom företagshälsovården. Utskottet förutsatte att i den mån det skulle visa sig föreligga behov av ytterligare utbildning av kvalificerade skyddsombud – eventuellt på högskolenivå – erforderliga initiativ skulle tas av berörda myndigheter. Något uttalande från riksdagens sida i frågan kunde utskottet inte anse vara påkallat.

Utskottet finner inte skäl att frångå sin tidigare bedömning i denna del. Utskottet vill även hänvisa till arbetarskyddsfondens ovannämnda utredning om arbetsmiljöutbildning. Motion 1983/84:1069 yrkande 17 avstyrks.

Företagshälsovård

I *motion 1983/84:1069 av Lars Werner m.fl. (vpk)* hemställs att alla anställda får obligatorisk tillgång till företagshälsovård fr. o. m. 1985 samt att företagshälsovården samordnas med landstingens verksamhet och att företagshälsovårdens personal anställs via landstingen med ansvar inför en kommitté som är till sin majoritet sammansatt av fackföreningsmedlemmar utsedda av den lokala fackföreningen (*yrkande 15*).

Ett identiskt yrkande behandlades och avstyrktes senast av utskottet i dess av riksdagen godkända betänkande SoU 1982/83:29.

Företagshälsovårdsutredningen (A 1976:01) har under år 1983 överlämnat sitt slutbetänkande (SOU 1983:32) Företagshälsovård för alla. Betänkandet, som f. n. remissbehandlas, omfattar en översyn av företagshälsovårdens innehåll, organisation, uppbyggnad samt personal- och utbildningsbehov.

Formerna för och finansieringen av samhällets stöd till företagshälsovården ses f. n. över av en särskild arbetsgrupp med representanter för LO, TCO, SAF och de båda kommunförbunden. Arbetsgruppens arbete väntas vara avslutat inom kort.

Frågan om den framtida utformningen av företagshälsovården kommer därefter att i sedvanlig ordning bli föremål för beredning inom regeringskansliet. En proposition väntas hösten 1984.

Då utskottet i tidigare betänkanden behandlat motionsyrkanden motsvarande det nu aktuella har utskottet framhållit att målet för utbyggnaden av företagshälsovården bör vara att alla löntagare skall ha tillgång därtill men att det inte kan eller bör anges någon exakt tidpunkt då målet skall vara uppnått. Utskottet har därvid understrukit att de nuvarande organisationsformerna för företagshälsovården har sin grund i avtal mellan arbetsmarknadens parter och är väl förenliga med det synsätt som präglar reglerna i arbetsmiljölagen om ansvaret för skyddsverksamheten i företagen. Utskottet har även hänvisat till att utbyggnaden av företagshälsovården enligt direktiven till företagshälsovårdsutredningen bör ske på frivillig väg och dess innehåll regleras genom avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Utskottet anser att regeringens överväganden beträffande företagshälsovårdsutredningens förslag bör avvaktas innan riksdagen tar ställning till utformningen av företagshälsovården. Yrkande 15 i motion 1983/84:1069 avstyrks därför.

I *motion 1983/84:431 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m)* hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ett ändrat meritvärderingssystem för företagshälsovårdsläkare (*yrkande 2*). Motionärerna hänvisar till att företagshälsovårdsutredningen har uppmärksammat att meritvärderingen vid tjänstgöring som företagsläkare uppfattats som ett problem. Enligt utredningen har läkare ibland framhållit att de varit tveksamma till att tjänstgöra inom företagshälsovården, eftersom de befarat att inte få tillgodoräkna sig sådan tjänstgöring om de senare skulle vilja övergå till tjänst inom

den allmänna hälso- och sjukvården. Meriter som förvärvats exempelvis som företagsläkare i en privat företagshälsovårdsenhet kan enligt gällande lagstiftning inte automatiskt tillgodoräknas som tjänsteår i samband med tillsättning av offentligt reglerade läkartjänster. Utredningen anser att det nuvarande meritvärderingssystemet har en rad negativa konsekvenser för företagshälsovården eftersom det är svåröverskådligt och svårtolkat och ofta inbjuder till missuppfattningar. Utredningen ser positivt på ett av socialstyrelsen framlagt förslag att slopa det särskilda tjänsteårsrättsbegreppet. Det skulle enligt utredningen göra det möjligt att helt jämställa tjänstgöringar inom olika verksamhetsområden, oavsett om dessa fullgjorts inom offentlig hälso- och sjukvård eller inom t. ex. företagshälsovård. Utredningen föreslår vidare att företagsläkarutbildningen anordnas inom det reguljära vidareutbildningssystemet för läkare och att företagshälsovård blir medicinsk specialitet. Motionärerna anser att regeringen med konkreta initiativ måste följa upp utredningens förslag.

Som ovan nämnts är företagshälsovårdsutredningens förslag f. n. föremål för remissbehandling och kommer därefter att beredas inom regeringskansliet. Utskottet anser att denna beredning bör avvaktas innan riksdagen tar ställning till frågan om meritvärderingssystemet för företagsläkare.

Motion 1983/84:431 yrkande 2 avstyrks således.

Information för forskningsändamål

I *motion 1983/84:1069 av Lars Werner m. fl. (vpk)* hemställs att de fackliga organisationerna och yrkesinspektionen ges lagstadgad rätt att från företag erhålla information som behövs för forskningsändamål och att denna information tillställs forskare på begäran (*yrkande 18*).

Arbetsmiljölagen innehåller vissa regler om uppgiftsskyldighet för arbetsgivare. Enligt 7 kap. 3 § har tillsynsmyndigheten, dvs. arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen, rätt att efter anfordran erhålla de upplysningar, handlingar och prov som behövs för att tillsynen skall kunna utövas. Av 6 kap. 6 § framgår att skyddsombuden har rätt att få ta del av handlingar och erhålla upplysningar i den mån det behövs för ombudens verksamhet. Såväl tillsynsmyndigheten som skyddsombuden är dock underkastade tystnadsplikt avseende vissa upplysningar. Av 7 kap. 13 § arbetsmiljölagen framgår nämligen, att den som tagit befattning med tillsyn eller utsetts till skyddsombud eller ledamot i skyddskommitté inte obehörigen får yppa eller utnyttja vad han under uppdraget eller i tjänsten erfarit om bl. a. yrkeshemlighet, arbetsförfarande, affärsförhållande eller enskilds personliga förhållande. Motsvarande skyldighet gäller i fråga om facklig styrelseledamot för vad denne erfarit av skyddsombudet. Är det fråga om myndighet som ingår i den statliga eller kommunala organisationen tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100). Offentligrättsliga juridiska personer i övrigt, med några undantag, samt privaträttsliga juridiska personer omfattas således ej

av sekretesslagen. Någon uppgiftsskyldighet e. d. för arbetsgivare för forskningsändamål är inte heller föreskriven. Av det anförda följer, att den sekretessbelagda information som exempelvis skyddsombuden erhållit i regel inte kan utnyttjas i forskningssyfte. Enligt 7 kap. 8 § sekretesslagen gäller sekretess hos myndighet som har till särskild uppgift att verka för arbetarskydd – bl. a. arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen – om det kan antas att den enskilde lider men av att uppgiften röjs. Arbetarskyddsstyrelsen torde dock anse sig oförhindrad att för sin egen forskningsverksamhet använda uppgifter som yrkesinspektionen erhållit under utövande av sin tillsynsverksamhet (jfr 14 kap. 3 § sekretesslagen).

Någon lagstadgad skyldighet att lämna uppgifter för forskningsändamål föreligger således inte. LO och TCO framhöll i en gemensam framställning till regeringen år 1979 att löntagarorganisationerna på grund av gällande sekretessbestämmelser inte i tillräcklig utsträckning kunde få tillgång till information om risker i arbetsmiljön. Med anledning härav gavs INRA-utredningen i uppdrag att behandla möjligheterna att genom ändringar i sekretesslagen och arbetsmiljölagen göra information om arbetsmiljörisker mer tillgänglig.

Utredningen har i sitt betänkande Information om arbetsmiljörisker (SOU 1982:30), vilket behandlas i budgetpropositionen s. 51–63, föreslagit en precisering av 8 kap. 2 och 6 §§ sekretesslagen. Förslaget innebär att myndigheterna, vid begäran om utlämnande av sekretesskyddad uppgift, har att väga syftet med utlämnandet av uppgiften mot den skada ett utlämnande kan vålla och därvid särskilt beakta vikten av att värna om liv och hälsa. Utredningen har vidare föreslagit att innebörden av reglerna i 7 kap. 13 § arbetsmiljölagen om tystnadsplikt för skyddsombud och ledamot i skyddskommitté klarläggs i syfte att bättre visa vilka rättigheter som finns att föra information vidare i frågor som rör arbetsmiljön. Enligt utredningen bör förslagen till förändringar av lagstiftningen övervägas i särskild ordning.

Arbetsmarknadsministern anför i budgetpropositionen (s. 57) att det enligt hennes mening är av största vikt att sekretessfrågorna blir ingående belysta och klarlagda. Frågornas stora betydelse motiverar enligt arbetsmarknadsministern att de övervägs i särskild ordning i enlighet med INRA-utredningens förslag. En arbetsgrupp har därför tillsatts inom regeringskansliet med uppgift att granska sekretessbestämmelserna inom arbetsmiljöområdet, inkl. de bestämmelser om tystnadsplikt för skyddsombud och ledamot i skyddskommitté som finns i arbetsmiljölagen.

Utskottet har behandlat och avstyrkt likalydande yrkanden i sina av riksdagen godkända betänkanden SoU 1981/82:15 och 42 samt 1982/83:29. Utskottet har därvid bl. a. anfört att frågan om generell lagstiftning i enlighet med motionsyrkandet krävde ingående överväganden samt hänvisat till INRA-utredningens arbete.

Utskottet anser att den ovan nämnda arbetsgruppens arbete bör avvaktas

innan riksdagen tar något initiativ i frågan. Motion 1983/84:1069 yrkande 18 avstyrks därför.

Sanktioner vid arbetsmiljöbrott

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* föreslås att riksdagen hemställer hos regeringen om förslag som innebär att arbetsmiljöbrott beivras i full utsträckning och redovisas lätt åskådligt (*yrkande 2*). Motionärerna anser att flera undersökningar har påvisat åklagarmyndigheternas nonchalans vid arbetsolycksfall. Polisutredningar läggs snabbt ned och åtal mot arbetsgivaren väcks utomordentligt sällan, trots att arbetsgivaren har ansvaret för säkerheten, menar motionärerna vidare och väntar sig i år krafttag mot den uppenbara bagatelliseringen av arbetsmiljöbrotten.

De föreskrifter som arbetarskyddsstyrelsen utfärdar med stöd av arbetsmiljölagen är med vissa undantag inte direkt straffsanktionerade. Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett föreläggande eller förbud som meddelats av yrkesinspektionen kan dock fällas till ansvar. Vitesföreläggande följer särskilda regler. Vidare kan ansvar enligt 3 kap. brottsbalken komma i fråga för arbetsgivare som vållat arbetstagares död, skada eller sjukdom eller av grov oaktsamhet utsatt arbetstagare för risk att detta skulle ske. Vållandet kan bestå exempelvis i åsidosättande av säkerhetsföreskrift.

Utskottet har vid tidigare riksdagsbehandlingar av frågor liknande den nu aktuella framhållit att samhällsingripanden på arbetsmiljöområdet genom kriminalisering och straffåtgärder spelar en relativt underordnad roll; föreläggande och förbud från yrkesinspektionen bildar grundpelarna i sanktionssystemet. Det sagda har emellertid, enligt utskottet, inte hindrat att ansvarsreglerna och deras tillämpning måste ägnas uppmärksamhet (se bl. a. SoU 1981/82:20). I enlighet med vad utskottet sagt sig utgå från (SoU 1981/82:20 s. 9 och SoU 1981/82:42 s. 29) har regeringen föranstaltat om att riksåklagaren och rikspolisstyrelsen i sina budgetäskanden för 1983/84 redogjort för utbildningsbehovet inom resp. yrkeskår vad avser arbetsmiljölagstiftningen och dess ansvarsregler samt möjligheterna att införa en särskild statistik avseende arbetsmiljöbrott.

I betänkandet SoU 1982/83:29 har redogjorts för den kursverksamhet som riksåklagaren resp. rikspolisstyrelsen anordnat avseende arbetsmiljölagstiftning och utredning av arbetsmiljöbrott (s. 10–11). Enligt vad utskottet erfarit har från riksåklagarens kansli den uppfattningen framförts att man efter den aktuella utbildningen tycker sig ha märkt ett ökat intresse och en högre ambitionsnivå hos åklagarna när det gäller arbetsmiljöbrott. Rikspolisstyrelsen har anfört att utbildningen för polisens vidkommande lett till en klar kvalitetsförbättring av utredningarna avseende arbetsmiljöbrott.

När det gäller påföljder vid arbetsmiljöbrott kan här nämnas att det i 36 kap. 3 a § brottsbalken har intagits en bestämmelse som gör det möjligt att förverka sådana företagsekonomiska vinster som har uppkommit hos en

näringsidkare med anledning av att brott begåtts i verksamheten. Bestämmelsen gäller såväl vid brott mot brottsbalken som vid specialstraffrättsliga överträdelser, t. ex. arbetsmiljöbrott. Vidare har i den nya arbetstidslagen införts bestämmelser om övertidsavgift som skall tas ut av den fysiska eller juridiska person i vars verksamhet överträdelsen har begåtts. Kommissionen (Ju 1982:05) mot ekonomisk brottslighet har i ett nyligen framlagt delbetänkande, Företagsbrott (Ds Ju 1984:5), föreslagit att böter mellan 10 000 kr. och 3 milj. kr. skall kunna ådömas arbetsgivaren som juridisk person för brott som begåtts i näringsverksamheten. Det kan därvid röra sig om brottsbalksbrott eller specialstraffrättsliga överträdelser, såsom exempelvis arbetsmiljöbrott.

Frågan om en särskild statistik över arbetsmiljöbrott har behandlats av brottsförebyggande rådet samt vid överläggningar 1980 mellan representanter för statistiska centralbyrån, riksåklagaren och rikspolisstyrelsen. Därvid konstaterades att det är mycket svårt att i den normala rättsstatistiken införa en speciell kod för arbetsmiljöbrott, beroende på att dessa berör många olika verksamhetsgrenar, är svårdefinierade och redan ingår under andra benämningar i den gängse brottsstatistiken.

Fr. o. m. den 1 januari 1983 upprättas emellertid särskild statistik över polisanmälda arbetsolyckor och arbetsmiljöbrott. Från nämnda tidpunkt sker specialredovisning beträffande följande brott:

- Vållande till annans död i samband med arbetsolycka
- Vållande till kroppsskada eller sjukdom i samband med arbetsolycka
- Framkallande av fara för arbetstagare
- Brott mot arbetsmiljölagen (1977:1160)

Åklagarmyndigheterna har enligt uppgift ingen självständig brottsstatistik utan bygger sina statistikuppgifter i huvudsak på polisens anmälningsstatistik. Målen om arbetsmiljöbrott handläggs emellertid i huvudsak av länsåklagare och ett fåtal åklagare i storstadsdistrikten varför det ändå är möjligt att få en samlad bild av hur handläggningen sker. Enligt vad utskottet erfarit tycks den allmänna uppfattningen vara att utredningarna i mål om arbetsmiljöbrott ägnas stor uppmärksamhet och omsorg men att på grund av bevissvårigheter många utredningar inte leder till något åtal.

Den utbildning om arbetsmiljölagstiftning och utredning av arbetsmiljöbrott som bedrivits av riksåklagaren resp. rikspolisstyrelsen förefaller ha lett till en högre ambitionsnivå och en klar kvalitetsförbättring beträffande utredningarna. Utskottet finner detta mycket tillfredsställande men vill samtidigt framhålla vikten av att även det framtida utbildningsbehovet beträffande arbetsmiljöbrott tillgodoses.

Mot bakgrund av den här lämnade redovisningen anser utskottet att motion 1983/84:1069 yrkande 2 inte påkallar någon riksdagens åtgärd. Yrkandet avstyrks.

Arbetsskadestatistik m. m.

I *motion 1983/84:1615 av Sivert Andersson m. fl. (s)* hemställs att riksdagen begär att regeringen utarbetar ett informationssystem som löpande följer sjuklighet och dödlighet relaterade till yrkesmässig bakgrund *(yrkande 1)*. Enligt motionärerna är ohälsan i dag mycket ojämnt fördelad mellan olika social- och yrkesgrupper. Risken för att arbetare skall drabbas av nedsatt syn och hörsel samt värk i rygg och leder är mycket större än för socialgrupp 1, anför motionärerna och pekar vidare på att nyligen genomförda undersökningar har klargjort att det finns ett betydande inslag av klasskillnad i hälsan. Motionärerna beklagar att det inte finns någon löpande statistik över sjuklighet och dödsorsaker som är direkt relaterad till social- och yrkesmässig bakgrund hos befolkningen.

Sedan den 1 januari 1979 finns i enlighet med riksdagens beslut (prop. 1977/78:74, SoU 1977/78:24, rskr 1977/78:147) ett datorbaserat informationssystem om arbetsskador, ISA. Arbetarskyddsstyrelsen är huvudman för systemet, vars syfte är att ge ett förbättrat underlag för arbetarskyddets förebyggande arbete.

ISA innehåller alla anmälningar om arbetsolyckor, färdolyckor och arbetssjukdomar som inträffat och anmälts sedan systemet togs i bruk. Normalt omfattar statistiken endast arbetsolyckor som lett till sjukskrivning. Undantag görs för skador som lett till lyte eller men, t. ex. bullerskador, som ingår i statistiken även om de inte lett till sjukskrivning.

ISA omfattar skador som drabbar arbetstagare, egenföretagare och värnpliktig personal. Statistiken bygger på de arbetsskadeanmälningar som arbetsgivaren sänder till försäkringskassan. Från kassan sänds en kopia till yrkesinspektionen där anmälningarna räknas, granskas och kompletteras. Slutlig registrering och granskning sker hos arbetarskyddsstyrelsen.

För att informationssystemet skall motsvara de krav som ställs finns en intressentgrupp som skall ge arbetarskyddsstyrelsen synpunkter på innehållet i publikationer från ISA. I intressentgruppen ingår förutom arbetarskyddsstyrelsen också LO, TCO, SAF, SCB, statens arbetsmiljönämnd, socialstyrelsen, kommun- och landstingsförbunden m. fl.

ISA används bl. a. i forskning om arbetsskadornas uppkomst. På sikt kan uppgifterna i ISA också samköras med andra informationssystem, t.ex. cancerregistret, för att man skall kunna studera olika samband mellan arbetsskador och arbetsmiljöförhållanden.

Arbetsskadestatistiken publiceras i serien Statistiska meddelanden som utges av SCB. Den senaste statistiken, Arbetsskador, första halvåret 1983, publicerades i februari 1984.

I en bilaga till INRA-utredningens betänkande, kallad Värdering av risker i arbetsmiljön (SOU 1982:31), ges en beskrivning av ISA och andra statistikkällor. Där sägs bl. a. följande (s. 14):

Arbetsskadestatistiken ger en relativt tillförlitlig bild av antalet inträffade

olyckor i arbetet medan den redovisade statistiken över arbetssjukdomar är bristfällig. Detta beror bl. a. på stränga kriterier för att en sjukdom skall klassificeras som arbetssjukdom, svårigheter att avgöra om en sjukdom har samband med förhållanden i arbetsmiljön, brister i rapportering av arbetssjukdomar m. m. För att få en allmängiltig bild av hur olika arbetsmiljöer inverkar på människans hälsa kan man därför behöva använda andra statistikkällor så som sjukfrånvarostatistik, statistik från cancerregistret, missbildningsregistret, hälso- och sjukvårdsstatistik samt statistik över dödsorsaker.

Denna statistik är ofta inte utformad med tanke på att kunna användas för att bedöma omfattningen av arbetsbetingade sjukdomar, men kan ändå användas för urval av områden eller frågeställningar där fördjupade studier behövs. Uppgifter om registrerade personers yrken och inom vilken näringsgren de arbetar kan t. ex. saknas. För att kunna använda denna statistik måste man ofta göra specialbearbetningar. Några sådana har gjorts. Ett exempel är undersökningar av sjukfrånvaro för anställda inom olika verksamheter, vilket möjliggjorts genom att uppgifter från lönestatistiken använts tillsammans med sjukfrånvarostatistiken. Ett annat är den datorbearbetning som nyligen gjordes av socialstyrelsens cancerregister tillsammans med folk- och bostadsräkningens data 1960 för att utröna om det ur registret gick att få fram uppgifter om statistiksamband mellan cancer och arbetsmiljö.

Enligt vad utskottet erfarit är det ett problem med informationssystem över sjuk- och dödlighet relaterade till yrkesmässig bakgrund, att uppgifter om individernas exponeringsförhållanden saknas (dvs. uppgifter om under vilken tid, var och hur de blivit utsatta för ett visst ämne). Under senare tid har s. k. exponeringsregister börjat upprättas. Det pågår f. n. försök med fyra sådana exponeringsregister vid arbetarskyddsstyrelsen (för bly, styren, kvarts och asbest).

Vidare kan tilläggas att ett nordiskt samarbete pågår kring frågan om samband mellan dödlighet och yrkesmässig bakgrund. Nordiska ministerrådet har beviljat medel till ett samnordiskt projekt avseende "yrkesdödlighetsjämförelser i Norden för 1971–1980". Projektet genomförs av Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

I detta sammanhang kan också nämnas att enligt 3 kap. 18 § arbetsmiljölagen, 2 a § och 18 § arbetsmiljöförordningen samt arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter (AFS 1979:1) läkare har skyldighet att anmäla alla samband som han eller hon bedömer föreligga mellan ohälsa och arbete och som är oväntade eller anmärkningsvärda. I begreppet ohälsa inbegrips såväl psykiska som kroppsliga besvär och symtom. Anmälan skall göras till yrkesinspektionen. Läkaren skall ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om eventuellt samband då samma sjukdom iakttas hos flera individer med en gemensam arbetsmiljö eller en gemensam faktor i arbetsmiljön.

Utskottet anser att det är en väsentlig uppgift för den officiella statistiken att ge aktuell information om sambandet mellan olika former av arbetsförhållanden och ohälsa. Med hänvisning till den här lämnade redovisningen anser utskottet dock inte att det är påkallat med något initiativ från riksdagens sida. Motion 1983/84:1615 yrkande 1 avstyrks därför.

En fråga som har nära samband med den nu aktuella, sjukfrånvaron och dess orsaker, behandlas i följande avsnitt.

Frånvaroproblemens orsakssammanhang

I *motion 1983/84:431 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m)* anförs att den under senare år påvisade stora frånvaron på arbetsplatserna vållar samhället stora kostnader. Enligt motionärerna bör det klarläggas i vilken mån orsakerna till frånvaron är att hänföra till arbetsmiljöproblem. Det är, menar motionärerna, sannolikt att en sådan undersökning på en rad områden skulle kunna ge uppslag till åtgärder för att undanröja bakomliggande orsaker till den omfattande frånvaron och också bidra till ett bättre beslutsunderlag för den framtida inriktningen av arbetsmiljöpolitiken. Vad som i motionen anförts om behovet av att klarlägga frånvaroproblemens orsakssammanhang bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna, hemställer motionärerna *(yrkande 4)*.

Orsakerna till frånvaron och sambandet mellan arbetsmiljö och sjukfrånvaro har undersökts och analyserats i en rad studier. SCB visar i en rapport, Arbetsförhållanden och sjukfrånvaro 1975/76, utarbetad på uppdrag av arbetarskyddsfonden, att en rad olika arbetsmiljöfaktorer kan påverka sjukfrånvaron. Enligt undersökningen sammanfaller förekomsten av fysiskt belastande arbetsmiljöfaktorer med hög sjukfrånvaro. Bland dem som uppger sig ha fysiskt ansträngande eller ensidigt belastande arbeten är sjukfrånvaron påtagligt högre än bland dem som inte utsätts för sådana belastningar. Exempelvis har de som dagligen måste utföra tunga lyft, har olämpliga arbetsställningar, utsätts för vibrationer och skakningar i arbetet ca tio dagar längre sjukfrånvaro per år än genomsnittet. Andra betydelsefulla faktorer är värme, kyla, drag, smuts, buller, gas, damm, rök eller dimma. Enligt vad utskottet erfarit har dock Svenska arbetsgivareföreningen, SAF, invändningar mot SCB:s undersökning. Enligt SAF har SCB inte tagit hänsyn till att det finns andra orsaker till sjukfrånvaro än sjukdom föranledd av miljöfaktorer, såsom toleranströsklar, attityder, intresse för arbetet och trivsel. Även andra invändningar mot undersökningen har riktats från SAF:s sida. SCB har tillbakavisat SAF:s kritik.

I riksförsäkringsverkets statistik över långa sjukskrivningar dominerar diagnoser som hänger samman med den fysiska arbetskapaciteten. I en undersökning inom verket, Den ökade sjukfrånvaron – en statistisk analys (Delegationen för social forskning, rapport 1980:1), utförd av Tor Eriksen visas att arbetare inom SAF:s avtalsområde i genomsnitt har betydligt fler sjukdagar per år än tjänstemännen. Utredningen visar också att de branscher som har tyngre arbeten och svårare arbetsmiljöer har högre sjukfrånvaro. Vidare har riksförsäkringsverkets undersökningar visat att inom SAF-LO-området har personer med ackord något fler sjukfall än personer med tidlön samt att frånvaron bland skiftarbetare är högre än bland dagtidsarbetande.

I en studie utförd av Yngve Åberg (Sjukfrånvaron och dess orsaker, Arbetarskyddsfonden) visas att sjukfrånvaron inom industrin är avgjort högre än inom andra näringsgrenar. Av studien framgår också att skillnaden i lång sjukfrånvaro mellan arbetare och tjänstemän inom industrin är stor. Kortare sjukfall om högst tre dagar är dock i stort sett lika vanliga i båda grupperna.

Arbetarskyddsfonden har även i andra rapporter påvisat arbetsmiljöns roll för hälsan, t. ex. Närvaro i industriarbete, 1980 och Hälsa och sjukvårdsutnyttjande i olika arbetsmiljöer, 1981.

I detta sammanhang kan också nämnas att möjligheterna att påverka sjukfrånvaron nyligen har studerats i en omfattande undersökning utförd av Sigvard Rubenowitz vid psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet med anslag från arbetarskyddsfonden. Genom förbättringar av arbetsmiljön, bl. a. utbyte av maskiner som var ergonomiskt olämpliga, introduktion av lyfthjälpmedel samt förbättrade informations- och samrådsrutiner lyckades man sänka sjukfrånvaron på de undersökta arbetsplatserna utöver den allmänna minskning som skett de senaste åren.

Det finns således ett omfattande utredningsmaterial som belyser sjukfrånvarons orsaker. Det är angeläget att regeringen utvärderar och analyserar detta material. Utskottet anser inte att motion 1983/84:431 påkallar någon åtgärd såvitt nu är i fråga *(yrkande 4)*.

Omplacering eller ledighet för graviditet

Två motioner tar upp frågan om gravida kvinnors rätt till omplacering vid risk för fosterskada. I *motion 1983/84:1069 (vpk)* hemställs att kvinnor som planerar graviditet eller är gravida får lagstadgad rätt till omplacering eller ledighet med bibehållen lön vid misstänkt risk för fosterskada i arbetsmiljön *(yrkande 6)*. Enligt motionärernas uppfattning får kvinnor i fertil ålder inte diskrimineras genom att de förbjuds att arbeta i riskmiljöer. Upptag av riskämnen måste i stället minimeras med tekniska åtgärder. Innan dessa krav tillgodosetts kräver motionärerna att kvinnor som planerar graviditet eller blivit gravida omplaceras utan löneförlust.

I *motion 1983/84:403 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk)* hemställs att gravida kvinnor ges rätt till omplacering från bildskärmsarbete *(yrkande 3)*. Motionärerna anser att de larmrapporter som våren 1983 kom från USA och Canada om ökad missfallsfrekvens vid bildskärmsarbete gör att det inte kan uteslutas att också graviditetsstörningar kan uppstå vid arbete på en terminalarbetsplats. Så länge det råder oklarhet om huruvida det är skadligt för fostret om modern arbetar vid en bildskärm är det enligt motionärerna en självklarhet att alla gravida kvinnor skall ha en ovillkorlig rätt till omplacering och till att slippa bildskärmsarbete.

Enligt arbetsmiljölagen gäller att om ett visst slag av arbete innebär risk för ohälsa eller olycksfall regeringen eller arbetarskyddsstyrelsen kan föreskriva

läkarundersökning samt meddela förbud att till arbetet anlita den som vid undersökningen företett sjuklighet eller svaghet, som gör honom särskilt mottaglig för sådan risk (3 kap. 15 §).

I den mån vissa grupper av arbetstagare kan bedömas vara särskilt utsatta kan bl. a. förbud meddelas mot att arbetet utförs av arbetstagare som tillhör sådan grupp (16 §). Arbetarskyddsstyrelsen har med stöd av 3 kap. 16 § utfärdat föreskrifter om medicinsk kontroll vid blyarbete. I kungörelsen, som trädde i kraft den 1 januari 1983, stadgas att kvinnliga arbetstagare som är gravida eller ammar i princip inte får sysselsättas i blyarbete. Frågan om ekonomisk ersättning till gravida kvinnor som på grund av risker för fosterskador tvingats avstå från förvärvsarbete har tillfälligt lösts genom de stödformer som är avsedda att ge ekonomisk grundtrygghet vid arbetslöshet.

Socialutskottet förordade i betänkandet SoU 1981/82:14 om skydd för ofödda, m. m. att sådana ändringar i arbetsmiljölagen borde övervägas som syftar till att ge klart uttryck för behovet av skydd för ofödda.

I betänkandet (SOU 1983:30) Utbyggd havandeskapspenning m. m. har föräldraförsäkringsutredningen lämnat förslag till en permanent lösning av hur ersättning bör utgå till gravida kvinnor som på grund av risk för arbetsmiljöbetingade fosterskador tvingas avstå från förvärvsarbete. Utredningen föreslår att den nuvarande havandeskapspenningen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring utökas till att omfatta även dessa kvinnor. En förutsättning för rätt till ersättning är att kvinnan avstängts från sitt arbete enligt föreskrifter utfärdade av arbetarskyddsstyrelsen med stöd av 3 kap. 16 § arbetsmiljölagen.

Enligt föräldraförsäkringsutredningen framgår det av förarbetena till arbetsmiljölagen att bestämmelsen i lagens 3 kap. 16 § även tar sikte på att skapa ett skydd för reproduktionsskador, inkl. fosterskador. Någon tvekan om bestämmelsens tillämplighet på reproduktionsskador föreligger inte. Enligt utredningens mening finns det därför inte anledning att göra någon ändring i arbetsmiljölagen på denna punkt.

Utredningens betänkande har remissbehandlats och bereds f. n. i regeringskansliet. En proposition i ämnet väntas kunna bli behandlad av riksdagen tidigast hösten 1984.

Arbetsmarknadsministern framhåller i årets budgetproposition (s. 23) att det är angeläget att arbetet med att kartlägga sambandet mellan olika arbetsmiljöer och reproduktionsskador, inkl. fosterskador, fortsätter och att detta arbete inriktas på såväl kvinnor som män. Målet måste enligt arbetsmarknadsministern vara en i alla avseenden säker arbetsmiljö.

Utskottet anser att det är angeläget att frågan om rätt till omplacering eller ledighet vid risk för fosterskada snarast får en lösning. Regeringens prövning av föräldraförsäkringsutredningens förslag bör emellertid avvaktas innan riksdagen tar ställning till frågan. Motion 1983/84:1069 yrkande 6 avstyrks därför.

När det gäller bildskärmsarbete finns det enligt arbetarskyddsstyrelsen i

dag ingen vetenskaplig grund för att tillstyrka rätt till omplacering under graviditet. De mätningar som gjorts av bl. a. statens strålskyddsinstitut har visat att strålningsdoserna i stort motsvarar den naturliga bakgrundsstrålningen. Det finns dock flera lokala avtal med stöd av medbestämmandelagen, MBL, som reglerar rätten till omplacering från bildskärmsarbete. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att motion 1983/84:403 inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd såvitt nu är i fråga (yrkande 3). Utskottet vill vidare i detta sammanhang nämna att det inom arbetarskyddsstyrelsen nyligen påbörjats ett forskningsprojekt som rör eventuellt samband mellan arbete vid bildskärm och graviditetsutfall. Ett motionsyrkande som gäller denna forskning behandlas nedan s. 33.

Översyn av arbetsmiljölagen

I två skilda motioner och med olika motiveringar hemställer vänsterpartiet kommunisterna om översyn av arbetsmiljölagen.

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* begärs att en utredning tillsätts för att värdera arbetsmiljölagens effektivitet, speciellt mot bakgrund av dess karaktär av ramlag (*yrkande 14*). I motionen anförs att vänsterpartiet kommunisterna redan vid arbetsmiljölagens tillkomst var synnerligen kritiskt mot själva principen att skriva en ramlag som överflyttar de konkreta åtgärderna från de demokratiska organen till de administrativa. Lagen bedömdes vidare som otillräcklig eftersom den slog fast att det dagliga och lokala arbetsmiljöarbetet skulle bygga på klassamarbete. En del av ansvaret för lagens otillräcklighet måste enligt motionärerna läggas på arbetarskyddsstyrelsens ledning som inte förmått fylla ramlagen med innehåll. Riksdagen måste ta sitt politiska ansvar för arbetsmiljön och omedelbart analysera lagens uteblivna effekter, heter det i motionen.

I *motion 1983/84:2062* begär *Lars Werner m. fl. (vpk),* under hänvsning till vad som anförs i motion 1983/84:2060, att arbetsmiljölagen måste ses över och bearbetas så att lagen underlättar för handikappade att få anställning. Arbetsmiljölagen innehåller bestämmelser om att arbetsmiljön skall anpassas efter människors olika förutsättningar. Fortfarande är det, enligt motionärerna, emellertid så att arbetsmiljön i många fall utgör ett avgörande hinder mot att handikappade kan få anställning, och några mer genomgripande resultat har inte arbetsmiljölagen gett i detta avseende.

Arbetsmiljölagen, som trädde i kraft den 1 juli 1978, är till stor del en ramlagstiftning, som förutsätts bli kompletterad genom av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade närmare föreskrifter för olika områden. Denna konstruktion av lagstiftningen är bl. a. avsedd att underlätta en utveckling som tar hänsyn till nya forskningsrön och till behovet av åtgärder inom olika områden. Vid riksdagsbehandlingen framfördes från vänsterpartiet kommunisterna motionsförslag som innebar att arbetet i arbetsmiljöfrågor borde bedrivas genom en facklig kamp av arbetstagarna mot arbetsgivarna och att

arbetsmiljölagen borde ge arbetstagarna fackliga maktbefogenheter i olika avseenden.

Socialutskottet avstyrkte motionen och anförde i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1977/78:1 (s. 18):

Socialutskottet har i det inledande avsnittet i detta betänkande anslutit sig till den i propositionen framförda uppfattningen att samverkan mellan arbetstagare och arbetsgivare är en förutsättning för ett framgångsrikt arbete när det gäller att skapa en god arbetsmiljö. Arbetsgivare och arbetstagare bör i samförstånd och med avvägning av de olika intressen som måste beaktas gemensamt söka åstadkomma en tillfredsställande arbetsmiljö. Den metod som vänsterpartiet kommunisterna anvisar står i motsats till den för arbetsmiljölagstiftningen grundläggande principen om samverkan. Utskottet vill i detta sammanhang även peka på de möjligheter till inflytande över sin arbetsmiljö som arbetstagarna har enligt MBL. Enligt denna lag finns även en s. k. kvarlevande stridsrätt, som innebär att part, som vid förhandling om kollektivavtal om löner och anställningsvillkor begärt att medbestämmandefråga skall regleras i avtal, har möjlighet att, om detta inte sker, vid senare förhandlingar som inte leder till avtal använda stridsåtgärder.

Här kan också nämnas att det i budgetpropositionen uppges att arbetarskyddsstyrelsen har som målsättning att inom en treårsperiod ersätta ca 250 anvisningar och meddelanden från tiden före arbetsmiljölagens ikraftträdande med ungefär hälften så många föreskrifter (s. 146).

I den aktuella motionen 1983/84:1069 har inte angetts i vilka avseenden arbetsmiljölagens effekter skulle ha uteblivit. Utskottet anser för sin del inte att det framkommit något som motiverar en översyn av lagen på det sätt motionärerna begärt och avstyrker därför motionen såvitt nu är i fråga (yrkande 14).

En grundläggande föreskrift i arbetsmiljölagen med sikte på människor med arbetshandikapp finns i dess 2 kap. 1 §. Där stadgas att arbetsförhållandena skall anpassas till människans förutsättningar i såväl fysiskt som psykiskt avseende. Avsikten med bestämmelsen är att underlätta strävandena att uppnå en arbetsmarknad med stor variation på arbetsuppgifter där var och en kan erbjudas sysselsättning efter sina fysiska och psykiska förutsättningar (prop. 1976/77:149 s. 247). Enligt arbetsmiljölagens 3 kap. 3 § åligger det arbetsgivaren att ta hänsyn till arbetstagarens särskilda förutsättningar för arbetet. Där sägs också att det vid arbetets planläggning och anordnande skall beaktas att människors förutsättningar att utföra arbetsuppgifter är olika.

Vid arbetsställe där minst 50 arbetstagare sysselsätts skall det finnas en *skyddskommitté* (AML 6 kap. 8 §). Skyddskommittén skall tillsättas även vid arbetsställe med mindre antal arbetstagare, om arbetstagarna begär det. Skyddskommittén skall bl. a. verka för att arbetsmiljöstandarden på arbetsstället är tillfredsställande och uppfyller lag- och författningsbestämmelser. Vidare hör frågor om företagshälsovård till skyddskommitténs verksamhet. År 1983 var skyddskommitté inrättad vid ca 18 500 arbetsställen. Dess uppgifter regleras, förutom av AML, av arbetsmiljöförordningen och

arbetsmiljöavtal mellan arbetsmarknadens parter.

För att underlätta inplacering av äldre och arbetshandikappade samt stödja redan anställda som drabbats av handikapp bildades i början av 1970-talet s. k. *anpassningsgrupper*. Verksamheten behandlades i förarbetena till lagen (1974:13) om anställningsfrämjande åtgärder, främjandelagen. Anpassningsgruppernas verksamhet bygger på ett samarbete mellan arbetsförmedlingen, de fackliga organisationerna på arbetsplatsen och arbetsgivaren. Anpassningsgruppernas huvuduppgift är att främja nyanställning av handikappade och äldre. Det finns drygt 5 000 anpassningsgrupper i landet.

År 1981 ansåg dåvarande arbetsmarknadsministern att det fanns anledning att utvärdera hur samordningen mellan den lokala skyddsorganisationen och anpassningsgrupperna fungerat i praktiken. Därför tillsattes den s. k. samverkanskommittén (A 1981:04), vars betänkande Arbetsanpassning (Ds A 1984:2) nyligen framlagts. Kommitténs förslag syftar främst till att förstärka insatserna för redan anställda, som fått nedsatt arbetsförmåga så att de kan stanna kvar i arbete. I betänkandet föreslås att skyddskommittén skall verka för att anpassnings- och rehabiliteringsarbete bedrivs på arbetsstället. Skyddskommitténs ansvar härför föreslås komma till uttryck i AML genom ett tillägg till 6 kap. 9 §. Vid mindre arbetsställen, som saknar skyddskommitté men är knutna till en företagshälsovårdscentral, bör enligt utredningsförslaget företagshälsovårdskommittéerna verka för att arbetsanpassnings- och rehabiliteringsverksamhet kommer till stånd. Enligt samverkanskommitténs undersökningar torde mer än 85 % av landets arbetstagare ha tillgång till någon form av företagshälsovård.

I företagshälsovårdsutredningens slutbetänkande SOU 1983:32 (se även ovan s. 13) understryks de insatser företagshälsovården kan göra när det gäller personer som är arbetshandikappade längre eller kortare tid. Enligt utredningens uppfattning måste företagshälsovården i betydande utsträckning engagera sig i anpassning av arbetsmiljön för arbetshandikappade och personer som efter tillfällig sjukdom eller skada behöver rehabilitering för att kunna återgå i arbete (betänkandet s. 97). Utredningen konstaterar att anpassningsverksamheten är en viktig uppgift för företagshälsovården oavsett om den tar sin utgångspunkt i arbetsmiljölagen, medbestämmandelagen eller främjandelagen (s. 99).

Samverkanskommitténs betänkande kommer nu att remissbehandlas. Företagshälsovårdsutredningens betänkande är som ovan nämnts f. n. föremål för överväganden inom regeringskansliet. Utskottet anser att regeringens överväganden bör avvaktas innan riksdagen tar ställning till vilka åtgärder som kan vidtas för att bättre anpassa arbetsmiljön till arbetshandikappades behov. Någon ytterligare översyn av arbetsmiljölagen i denna del är f. n. inte påkallad. Motion 1983/84:2062 avstyrks således.

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete är en väsentlig del av den centrala tillsynsverksamheten. Arbetarskyddsstyrelsen anför i sin anslagsframställning att föreskriftsarbetet under de närmaste åren kommer att präglas av en pågående omarbetning av äldre regelsystem. Styrelsen har som målsättning att inom en treårsperiod ersätta ca 250 anvisningar och meddelanden från tiden före arbetsmiljölagens ikraftträdande med ungefär hälften så många föreskrifter. Styrelsen uppger vidare att en följd av den omfattande satsningen på föreskriftsarbetet blir att övrigt centralt tillsynsarbete, bl. a. konsultations- och upplysningsverksamhet, får ta i anspråk en mindre resursandel än tidigare. Arbetsmarknadsministern anför i budgetpropositionen (s. 148) att hon stöder styrelsens prioritering beträffande föreskriftsarbetet. Hon understryker vidare att det är angeläget att arbetet slutförs inom den planerade tidsramen.

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* yrkas att planerade föreskrifter skyndsamt utarbetas enligt arbetsmiljölagen (*yrkande 13*).

Utskottet har vid en tidigare behandling av ett likartat yrkande i det av riksdagen godkända betänkandet SoU 1981/82:39 (s. 3) förklarat sig bl. a. genom besök hos arbetarskyddsstyrelsen ha kommit till den övertygelsen att föreskriftsarbetet bedrivs med största möjliga skyndsamhet och att något riksdagens ingripande inte skulle vara ägnat att påskynda eller effektivisera arbetet. Utskottet finner inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Utskottet vill vidare hänvisa till vad arbetsmarknadsministern anfört i årets budgetproposition. Motionsyrkandet avstyrks.

Forskning om belastningssjukdomar

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* begärs förslag om att forskning omkring och åtgärder mot belastningssjukdomar skall prioriteras i arbetsmiljöarbetet (*yrkande 10*). Motionärerna anför att forskningen kring seneffekter av olämpliga belastningar har varit särskilt eftersatt och är besvärlig eftersom många faktorer samverkar. Ryggvärk, nedsatt muskelkraft och förslitna leder är mindre dramatiska effekter än död och cancer, men utgör likafullt plågsamma, invalidiserande och utdragna lidanden, anför motionärerna vidare. I motionen uppges att arbetarskyddsstyrelsen prioriterar sådan forskning och att riksdagen bör uttala ett särskilt stöd härför.

Arbetarskyddsstyrelsen har i sin anslagsframställning för budgetåret 1984/85 uttalat att den typ av forskning som har väsentlig betydelse från hälsosynpunkt i första hand måste prioriteras. Prioriteringarna måste göras med hänsyn till såväl skadefrekvens som skadornas svårighetsgrad. Styrelsen har, på grundval av den aktuella och den förväntade risksituationen, prioriterat bl. a. belastningsskador som forskningsområde under den närmaste femårsperioden (budgetpropositionen s. 146).

Arbetsmarknadsministern har dels i budgetpropositionen, dels i den forskningsproposition, 1983/84:107 bilaga 7, som behandlats av utskottet i betänkandet SoU 1983/84:24, förklarat att de av styrelsen föreslagna prioriteringarna samt de överväganden som redovisats som grund för dessa enligt hennes mening synes vara väl avvägda och motiverade (budgetpropositionen s. 148, forskningspropositionen bil. 7 s. 9).

Med hänvisning till vad arbetsmarknadsministern sålunda anfört anser utskottet inte att motion 1983/84:1069 påkallar någon riksdagens åtgärd såvitt nu är i fråga (yrkande 10).

Gränsvärden

Ett hygieniskt gränsvärde anger den högsta halt av en luftförorening, under vilken en person som utsätts för föroreningen anses vara skyddad mot ohälsa. F. n. gäller arbetarskyddsstyrelsens kungörelser om hygieniska gränsvärden, AFS 1981:8 och AFS 1981:21, vilka trädde i kraft den 1 januari 1982. Inom kort kommer arbetarskyddsstyrelsen att utfärda en ny lista över hygieniska gränsvärden. I den nya kungörelsen ändras drygt 30 gränsvärden, och ett drygt tjugotal nya införs i listan. Bland nyheterna finns freon 11, 12 och 22 samt ett antal alifatiska aminer. Asbestgränsvärdet sänks från 1 fiber/ml till 0,5 fiber/ml. Glykoletrar och glykoleteracetat får också sänkta värden. För vissa ämnen (f. n. bly och kadmium) har arbetarskyddsstyrelsen fastställt biologiska gränsvärden. I anslutning härtill anförs i arbetarskyddsstyrelsens kommentarer till kungörelsen att koloxid, kvicksilver, styren och trikloretylen utgör andra exempel på ämnen för vilka biologisk kontroll är möjlig. Man kan genom analys av biologiska prover få en kompletterande information, t. ex. om den mängd skadlig substans som den exponerade tagit upp. Relevanta, biologiska mätresultat som erhålls vid analyser av t. ex. blod, urin eller utandningsluft kan tillmätas avgörande betydelse vid en bedömning av vilka kvantiteter av de undersökta ämnena som enskilda får utsättas för. I kommentarerna till kungörelsen förutsätts att åtgärder på längre sikt vidtas som tryggar att gränsvärdet för ämnet i inandningsluften inte överskrids.

I den nya gränsvärdelistan kommer ett avsnitt om fosterskadande ämnen att införas.

En närmare redogörelse för bakgrunden till systemet med hygieniska gränsvärden har lämnats i socialutskottets betänkande SoU 1978/79:33 (s. 3).

Dokumentationen bakom gränsvärdena är allmänna handlingar och därmed i princip tillgängliga för allmänheten. Inskränkningar i rätten att ta del av allmänna handlingar regleras i sekretesslagstiftningen.

I detta sammanhang kan nämnas att regeringen under år 1983 tillsatt en kommission (Jo 1983:02) med uppgift att lägga fram förslag om insatser för förbättrad kontroll över hanteringen av kemiska ämnen och produkter.

Kommissionen skall enligt sina direktiv (Dir 1983:20) göra en samlad översyn av de problem för hälsa och miljö som den stora kemikalieanvändningen medför. Den kommer därvid att behandla en rad frågor som har nära anknytning till arbetsmiljöarbetet. Bland de frågor som kemikommissionen särskilt har att överväga kan nämnas den om hur en säkrare bedömning skall kunna göras av de risker som kemikalieanvändningen för med sig.

Säkerhetsmarginaler för gränsvärden

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* föreslås att preciserade säkerhetsmarginaler vid fastställande av hygieniska gränsvärden tillämpas utgående från lägsta kända nivå som misstänks ge akut eller kronisk skadlig påverkan samt att övervägandena bakom varje gränsvärde offentliggörs (*yrkande 3*).

Yrkanden identiska med det nu aktuella har avstyrkts av utskottet i dess betänkanden SoU 1981/82:42 och SoU 1982/83:29 och avslagits av riksdagen.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande SoU 1977/78:1 framhållit vikten av att gränsvärdesystemet utsträcks så snart förutsättningarna föreligger samt att kriterierna för gränsvärden bör vara stränga, bl. a. med hänsyn till människors olika känslighet. Såsom ovan redovisats pågår kontinuerligt arbete med revidering av gällande gränsvärden. En ny gränsvärdelista där drygt 30 gränsvärden reviderats och där ett drygt tjugotal nya förs in utfärdas sålunda inom kort. Arbetarskyddsstyrelsens dokumentation beträffande gränsvärdebestämningar är offentliga handlingar i den mån annat inte följer av sekretesslagen.

Mot bakgrund av vad här anförts finner utskottet inte någon åtgärd påkallad med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 3.

Fosterskadande och graviditetsstörande ämnen

I samma motion hemställs att en lista över ämnen som misstänks medföra graviditetsstörningar och fosterskador publiceras tillsammans med de hygieniska gränsvärdena (*yrkande 5*). Motionärerna uppger att under senare år olika kemiska ämnens fosterskadliga effekter har uppmärksammats. De anser att det måste vara ett framträdande krav att inga sådana risker accepteras. När fosterskadliga effekter misstänks måste gränsvärdena ha särskilt stora säkerhetsmarginaler, anser motionärerna.

Kemiska ämnen kan ge upphov till fosterskador på två olika sätt: antingen via effekter på mannens eller kvinnans könsceller före befruktning eller genom en direkt skadlig påverkan på fostret via den gravida kvinnan. Effekter på könscellerna kan åstadkommas av ämnen som orsakar en bestående förändring på en cells arvsmassa (mutagena ämnen), medan påverkan på fostret under graviditeten kan orsakas både av mutagena ämnen och av andra direkt fosterskadande ämnen (teratogena ämnen).

En fosterskada kan leda till olika effekter som t. ex. missfall, missbildning eller andra utvecklingsrubbningar, sjuklighet eller dödlighet under barnaåren.

Den kungörelse med nya gränsvärden som inom kort publiceras kommer som ovan nämnts att ha ett avsnitt om fosterskadande kemiska ämnen i den kommenterande texten. Där kommer att nämnas anestesigaser och organiska lösningsmedel som exempel på ämnen som satts i samband med ökad frekvens av fosterskada till följd av yrkesexposition. Hit hänförs också bly, vilket föranlett föreskrifter om att kvinnor som i sitt arbete exponeras för bly och omfattas av medicinsk kontroll inte får sysselsättas i blyarbete under eventuell graviditet (se även ovan s. 22).

I tidningen Arbetsmiljö nr 6/1983 har publicerats en lista över faktorer i arbetsmiljön som påverkar reproduktionen. Listan, som omfattar 13 ämnen eller ämnesgrupper, har sammanställts vid Institutet för arbetshygien i Helsingfors år 1982. Enligt vad utskottet erfarit anses listan fortfarande aktuell.

I forskningsproposition 1983/84:107 bil. 7 uppges att bristen på kunskaper ännu är mycket stor om sambandet mellan arbetsmiljöfaktorer och fosterskador. Vidare uppges att arbetarskyddsstyrelsen under den närmaste femårsperioden har prioriterat bl. a. forskning om ämnen som kan skada foster och arvsanslag (s. 9). Arbetsmarknadsministern har godtagit den föreslagna inriktningen av forskningen.

Utskottet anser att det är ytterst viktigt att det bedrivs forskning om sambandet mellan arbetsmiljöfaktorer och reproduktionsskador. Utskottet förutsätter att arbetarskyddsstyrelsen kommer att ge offentlighet åt vilka ämnen som kan befaras ge sådana skador så snart det finns vetenskapligt belägg härför.

Mot bakgrund av det anförda påkallar motion 1983/84:1069 ingen åtgärd i här aktuell del (yrkande 5).

Föreskrifter angående buller m. m.

I *motion 1983/84:1069 (vpk)* yrkas att juridiskt bindande gränsvärden införs för buller och sätts till 75 decibel (A) samt att föreskrifter utarbetas för belysning och icke joniserande strålning (*yrkande 8*).

De nu gällande anvisningarna beträffande buller är från år 1976 (nr 110). Dessa anger bl. a. att risk för bullerskada efter lång tids exponering för buller normalt inte anses föreligga vid ljudnivåer under 85 decibel (A). Om ljudnivån är högre under en typisk arbetsdag skall enligt anvisningarna bullerbekämpning ske och hörselskyddande åtgärder vidtas. Ett förslag till kungörelse om buller innefattande stadganden om lägre bullernivå än vad som nu gäller har remissbehandlats av arbetarskyddsstyrelsen och kommer troligen att behandlas av styrelsen någon gång efter sommaren 1984.

Vad gäller icke joniserande strålning föreligger anvisningar från 1976

(nr 111). Dessa anvisningar håller nu på att omarbetas till föreskrifter. Något förslag till föreskrifter har ännu inte skickats på remiss.

Vad slutligen beträffar belysning pågår f. n. ett arbete med föreskrifter även på detta område. Förslag till föreskrifter kommer troligen att skickas på remiss hösten 1984.

Inom arbetarskyddsstyrelsen pågår således arbete med föreskrifter på de angivna områdena. Utskottet anser med hänsyn härtill inte att någon åtgärd är påkallad från riksdagens sida med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 8.

Förbränningsmotordrift i slutna rum

Vänsterpartiet kommunisterna hemställer i *motion 1983/84:1069* att förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner i fartygsrum, slutna lokaler och gruvor samt vid andra underjordsarbeten förbjuds (*yrkande 4*).

Enligt 2 kap 4 § arbetsmiljölagen skall luft-, ljud- och ljusförhållanden samt övriga arbetshygieniska förhållanden vara tillfredsställande. Mot bakgrund härav har arbetarskyddsstyrelsen utfärdat anvisningar och föreskrifter avseende bl. a. förekomsten av dieselavgaser i vissa slutna lokaler (bergrum, utrymmen i hamnar). I samband med revideringen 1981 av gränsvärdelistan infördes nya takvärden för förekomsten av bl. a. koloxid i slutna utrymmen (exempelvis i bilverkstäder).

Vid arbetarskyddsstyrelsen har bedrivits flera forskningsprojekt om effekterna av yrkesmässig exponering för motoravgaser. Resultaten av forskningen rapporterades på läkarstämman 1983. F. n. bedrivs inom arbetarskyddsstyrelsen ett forskningsprojekt som gäller stuveriarbetare i Göteborg vilka utsätts för exponering av avgaser vid lastning av bilar på transportfartyg.

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsgrupp har nyligen konstaterat att oaktat besvär uppkommer vid exposition för bensin- och dieselavgaser har vid mätningar expositionen ändå visat sig ligga under tillämpliga hygieniska gränsvärden. Föreskriftsgruppen har därför bett kriteriegruppen vid arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning utreda om det är möjligt att via någon "referenssubstans" som ingår i avgaser fastlägga en högsta expositionsnivå för avgaser. Med hänsyn till eventuell samverkan mellan de olika komponenter som ingår i avgaser är det enligt föreskriftsgruppen nämligen möjligt att gränsvärdet för en sådan "referenssubstans" skulle ligga lägre när den ingår i avgaser än när den förekommer ensam.

Vidare kan nämnas att statens miljömedicinska laboratorium har sammanställt en rapport angående hälsorisker till följd av bilavgaser. Rapporten (SOU 1983:28) har publicerats som bilaga till bilavgaskommitténs slutbetänkande (SOU 1983:27) vilket f. n. är föremål för överväganden inom regeringskansliet.

Riksdagen har flera gånger behandlat motionsyrkanden som rört använd-

ningen av diesel- och andra förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner under jord och i slutna utrymmen (se SoU 1973:25 s. 66, 1974:4 s. 25, 1975/76:40 s. 31, 1979/80:5 s. 19, 1979/80:34 s. 9, 1981/82:15 s. 29, 1981/82:42 s. 36 och 1982/83:29 s. 17). I betänkande 1979/80:5 anförde utskottet bl. a. följande.

Utskottet anser att det är angeläget att åtgärder vidtas för att eliminera de hälsorisker och olägenheter som är förenade med användningen av dieseldrivna fordon. Arbetarskyddsstyrelsens berganvisningar och hamnarbetsanvisningar innehåller särskilda anvisningar om ventilation, luftkontroll och avgaskontroll vid bruket av förbränningsmotordrivna arbetsfordon. Enligt anvisningarna bör vidare eldrivna fordon användas där så kan ske. I syfte att skapa förutsättningar för att kunna minska bruket av förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner i utrymmen med begränsad friskluftstillförsel bedrivs olika forsknings- och försöksprojekt. Dessutom arbetar arbetarskyddsstyrelsen med att få fram ett bättre underlag för nya eller ändrade föreskrifter inom de aktuella områdena.

Ett förbud mot dieseldrivna fordon som yrkas i motionen skulle i nu aktuella arbetsmiljöer innebära ett så drastiskt ingrepp i arbetsprocesserna att produktionen sannolikt skulle omöjliggöras. Mot den redovisade bakgrunden avstyrker utskottet motionsyrkandet men vill uttala att pågående åtgärder i syfte att komma till rätta med de arbetsmiljörisker som är förknippade med dieseldrift i slutna utrymmen bör intensifieras.

Utskottet vill återigen understryka vikten av att åtgärder vidtas för att eliminera de hälsorisker som är förenade med förbränningsmotordrivna arbetsmaskiner. Om det finns möjligheter till det bör förbränningsmotorerna ersättas med eldrift. Annars måste god utsugning av avgaserna anordnas.

I avvaktan på att det pågående forskningsarbetet slutförs finner utskottet i övrigt inte anledning till något uttalande från riksdagens sida. Motion 1983/84:1069 yrkande 4 avstyrks således.

Regler för inspektionsluckor (manhål)

I *motion 1983/84:1624 av Per Olof Håkansson (s)* anförs att regeringen bör ta initiativ till att regler fastställs för placering och storlek av manhål, inspektionsluckor o. d., vilka används som tillträdesväg för personal, arbetsmaterial och utrustning och som utrymningsväg vid olyckor. Motionären anför vidare följande.

Generella regler för inspektionsluckors och manhåls storlek, antal och placering saknas. Detta leder ibland till att högst rimliga och från allmänna utgångspunkter motiverade säkerhetskrav sätts åt sidan.

Det är inte minst ur arbetarskyddssynpunkt otillfredsställande att en varierad säkerhetssyn skall få förekomma i detta avseende och att detta skall kunna få utvecklas till ett konkurrensvapen vid upphandling av entreprenader inne i behållare. Detta förekommer nästan regelmässigt eftersom rimliga säkerhetskrav inte kan härledas ur någon föreskrift som t. ex. tryckkärlskungörelsen.

Regler om storlek, antal och placering av inspektionsluckor, manhål o. d.

finns f. n. i ångpannenormerna, lågtryckspannenormerna, varmvattenpannenormerna, tryckkärlsnormerna m. fl., vilka utfärdats med stöd av den tidigare gällande arbetarskyddslagen.

SIS, standardiseringskommissionen i Sverige, har fastställt svensk standard för inspektionsöppningar och manhål vad avser mått, funktionskrav, material m. m. I standarden SS 1797 definieras manhål med diameter 450 mm som en öppning genom vilken en person utan skyddsutrustning kan ta sig in och ut. Manhål med diameter 600 mm är en öppning genom vilken en person med arbets- och skyddsutrustning kan ta sig in och ut. Det sistnämnda manhålet skall vara så placerat och utformat att en medvetslös person med räddnings- och skyddsutrustning snabbt kan tas ut genom hålet. Manhål med en diameter av 400 mm får användas endast där myndighetsbestämmelser så tillåter. Andra manhål än nu nämnda finns inte enligt standarden. I standarden sägs vidare att beräkning av inspektionsöppning och manhål skall utföras enligt tryckkärlskommissionens tryckkärlsnormer. Vidare hänvisas till att det antal och den typ av öppningar som krävs för besiktning anges i krav för olika kärltyper. Bestämmelserna i standarden är emellertid inte bindande.

Inom arbetarskyddsstyrelsen pågår f. n. ett långt framskridet arbete med att utfärda föreskrifter om storleken av manhål i vissa behållare. Enligt vad utskottet erfarit kommer föreskrifterna att hänvisa till de nyssnämnda bestämmelserna i svensk standard. En kungörelse kommer att utfärdas inom en nära framtid.

Utskottet delar motionärens mening att det är angeläget med enhetliga bestämmelser vad gäller storlek, antal och placering av inspektionsluckor och liknande. Med hänsyn till det pågående föreskriftsarbetet inom arbetarskyddsstyrelsen, vilket utskottet förutsätter bedrivs skyndsamt, anser utskottet emellertid inte att någon åtgärd från riksdagens sida är påkallad med anledning av motionen. Motion 1983/84:1624 avstyrks således.

Dator- och bildskärmsarbete

I *motion 1983/84:403 av Marie-Ann Johansson m. fl. (vpk)* föreslås att arbetarskyddsstyrelsen skall ges i uppdrag att utfärda föreskrifter vad gäller arbetsmiljön vid terminalarbetsplatser (*yrkande 1*). Motionärerna pekar på de problem i form av bl. a. belastningsbesvär, ögontrötthet och psykosomatiska besvär som uppkommit vid arbeten på terminalarbetsplatser. Redan i dag kan emellertid en hel del göras för att förbättra arbetsmiljön, anför motionärerna. Den kunskap som finns tillgänglig via undersökningar och forskningsrapporter måste tas till vara och användas för att skapa en god terminalarbetsmiljö. Det är därför viktigt att arbetarskyddsstyrelsen utarbetar föreskrifter som innehåller normer för utformningen av terminalarbetsplatserna och som fastslår rätten till regelbunden synkontroll för de anställda.

I *samma motion* begärs att regeringen tar initiativ till svensk forskning för att klargöra sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar (*yrkande 2*). Motionärerna hänvisar till rapporter från USA och Canada om hög missfallsfrekvens vid bildskärmsarbete samt till liknande rapporter från en kommunal förvaltning i Sverige. Enligt motionärerna räcker det inte med att följa utländska undersökningar i frågan.

I *motion 1983/84:1069 (vpk)*, slutligen, begärs att regeringen tillsätter en datamiljö-kommission för att skyndsamt utreda risker med den snabbt tilltagande datoriseringen och ge förslag till riktlinjer för en bra arbetsmiljö där datorer och bildskärmar används (*yrkande 9*). Riktlinjerna bör inkludera synpunkter på arbetspassens längd, synergonomiska krav m. m., heter det i motionen.

När det gäller normer för bildskärmsarbete finns det i dag anvisningar från arbetarskyddsstyrelsen, Avläsning av bildskärmar, nr 136 från 1978, som bl. a. innehåller bestämmelser om synhjälpmedel. Dessa bestämmelser håller på att omarbetas till en föreskrift för arbete vid bildskärmar, som kommer att röra den ergonomiska utformningen av såväl själva bildskärmen som den omgivande miljön, inkl. vissa arbetsorganisatoriska frågor. Ett förslag till föreskrifter kommer troligen att skickas ut på remiss hösten 1984. Bestämmelser om bildskärmsarbete återfinns f. n. även i AFS 1983:6 Arbetsställningar och arbetsrörelser och AFS 1983:9 Maskiner för grafiskt arbete. Arbetarskyddsstyrelsen arbetar f. n. även med att utforma allmänna råd om datorer i arbetslivet, vilka berör de mer allmänna arbetsmiljöaspekter som bör tas med i bedömningen och planeringen av införandet av ett datoriserat system.

Arbetarskyddsstyrelsen håller således på att utfärda föreskrifter om arbetsmiljön vid terminalarbetsplatser. Motion 1983/84:403 påkallar därför ingen åtgärd av riksdagen såvitt nu är i fråga (yrkande 1).

Vad beträffar forskning om sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar har, som ovan nämnts (s. 23), arbetarskyddsstyrelsen nyligen påbörjat ett forskningsarbete med just denna inriktning. Med hänsyn härtill anser utskottet att motion 1983/84:403 inte heller i denna del påkallar någon åtgärd (yrkande 2).

Dataeffektutredningen (A 1978:05) som haft i uppdrag att bl. a. analysera de olika effekter på arbetsmiljön som datorer och automation kan ha har nyligen framlagt sitt slutbetänkande Datorer och arbetslivets förändring (SOU 1984:20). Utredningen har tidigare överlämnat bl. a. ett delbetänkande benämnt (SOU 1981:17) Industrins datorisering – effekter på sysselsättning och arbetsmiljö och en interimsrapport med titeln (Ds A 1981:16) Kontorens datorisering – effekter på sysselsättning och arbetsmiljö. Både delbetänkandet och interimsrapporten anmäldes för riksdagen i proposition 1981/82:123 bil. 4 om samordnad datapolitik (AU 15, rskr 376).

Dataeffektutredningens slutbetänkande innehåller en rad förslag till åtgärder på områden som datorisering och sysselsättning, datorisering och arbetsmiljö, datorisering, utbildning och forskning osv. Utredningsförslaget

kommer nu att i sedvanlig ordning bli föremål för behandling inom regeringskansliet.

I detta sammanhang kan erinras om det särskilda utvecklingsprogram för bättre arbetsmiljö och arbetsorganisation vid utnyttjande av datorer och mikroelektronik i arbetslivet som arbetarskyddsfonden startade år 1982 på initiativ av LO, TCO och SAF. Programmet omfattar bl. a. praktiskt utvecklingsarbete och försöksinvesteringar direkt i produktionen i samband med att ny teknik introduceras i näringsliv och förvaltning. Utvecklingsprogrammet, som arbetar inom en resursram om 54,5 milj. kr., beräknas pågå under fem år.

I forskningsproposition 1983/84:107, bil. 7, uppges att det inom arbetarskyddsstyrelsens forskningsavdelning planeras särskilda satsningar på forskning om sambandet mellan ny teknik (främst datorteknik) och arbetsorganisation. Satsningarna kommer att ske i samarbete med bl. a. fysiologer och tekniker (prop. s. 7).

Utskottet anser med hänvisning till den ovan lämnade redovisningen och mot bakgrund av det föreskrifts- och forskningsarbete som pågår inom arbetarskyddsstyrelsen att det inte finns skäl att tillsätta en sådan datamiljökommission som begärts i motion 1983/84:1069. Motionen avstyrks därför såvitt nu är i fråga (yrkande 9).

Asbestanvändning m. m.

Enligt en av arbetarskyddsstyrelsen i december 1981 utfärdad kungörelse (AFS 1981:23), omtryckt i AFS 1983:13, trädde den 1 juli 1982 nya och strängare bestämmelser om asbest och asbesthantering i arbetslivet i kraft. Kungörelsen ersatte en rad specialbestämmelser – arbetarskyddsstyrelsens anvisningar och meddelanden – som sedan mitten av 1960-talet reglerat asbesthanteringen. I kungörelsen föreskrivs att asbest och asbesthaltigt material inte får användas (3 §). Av bl. a. praktiska skäl finns vissa undantag från denna huvudregel – utom för blå asbest, krokidolit – vilka gäller under en ännu inte fastställd övergångstid. I kungörelsen stadgas bl. a. att bromsbelägg och andra friktionselement som innehåller asbest får användas om det inte finns godtagbara produkter av mindre hälsofarligt material att tillgå (7 §). Enligt övergångsbestämmelserna till kungörelsen får, trots bestämmelserna i 3 och 7 §§, asbesthaltiga friktionselement användas i fordon eller maskiner fram till nästkommande bytestillfälle, då 7 § träder i tillämpning.

I de i författningen intagna kommentarerna till kungörelsen anför arbetarskyddsstyrelsen såvitt gäller friktionselement:

Ersättningsmaterial för asbesthaltiga friktionselement måste uppfylla de prestanda som krävs för att fordon eller motsvarande fortfarande skall vara typgodkända. Regler om detta utfärdas av trafiksäkerhetsverket. Nu gällande regler återfinns i trafiksäkerhetsverkets publikation F 18-1971. Med

tillgång avses både teknisk och kommersiell tillgång.

Bestämmelsen innebär att om tillgång till godtagbara, mindre hälsofarliga friktionselement finns skall dessa användas.

För ett antal tillämpningsområden finns i dag (1981) ersättningsprodukter utan asbest. Det gäller främst vissa modeller av personbilar, motorcyklar samt vissa typer av maskiner inom industrin.

Problem finns framför allt beträffande tyngre fordon, vissa speciella konstruktionsdetaljer i tyngre maskiner samt generellt för kopplingsbelägg.

Vissa nytillverkade bilmodeller säljs redan i dag med asbestfria bromsbelägg. Andra tillverkare har därutöver förutskickat övergång till sådana inom en mycket snar framtid. Styrelsen utgår från att bilindustrin kommer att fortsätta arbetet med att utveckla ersättningsmaterial både i bromsar och kopplingsbelägg.

I de fall det föreligger problem med en övergång till asbestfritt material förefaller det normalt inte vara ersättningsmaterialet som sådant som vållar svårigheterna. Snarare är det så att den nuvarande konstruktionen av fordonen utgått ifrån de asbesthaltiga beläggens egenskaper. Det innebär att nya bilmodeller bör kunna konstrueras för andra friktionsmaterial än asbest. Ett totalt ersättande av asbesthaltiga friktionselement med element av mindre hälsofarligt material kräver internationell samverkan. Styrelsen kommer uppmärksamt att följa den internationella utvecklingen.

Genom en ändring av kungörelsen har införts bestämmelser om medicinsk kontroll av dem som sysselsätts i vissa angivna arbeten. De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 1984. Föreskrift om läkarkontroll gäller bl. a. arbete med byte eller renovering av bromsbackar och kopplingslameller med asbesthaltiga friktionselement om tiden för dessa arbetsuppgifter regelmässigt motsvarar minst halva arbetstiden för heltidsanställd (26 § 2).

I tre olika motioner tas upp frågor som rör asbestanvändning i arbetslivet. I *motion 1983/84:320 av Birthe Sörestedt m. fl. (s)* begärs förslag om förbud mot användning av asbesthaltiga bromsbelägg och andra asbesthaltiga friktionselement. Motionärerna anser att dispens från arbetarskyddsstyrelsens asbestkungörelse beviljas i alltför stor utsträckning. Enligt motionärerna utsätts de som arbetar med asbesthaltiga bromsbelägg och andra friktionselement för stora risker. Bilarbetare har drabbats av lungförändringar av asbest. Åtskilliga mängder asbeststoff frigörs också då bilar, bussar och andra motorfordon bromsar, uppger motionärerna. Motionärerna anför vidare att trots att vissa fordon säljs med asbestfria bromsbelägg det är möjligt för ägaren att vid byte av belägg köpa och montera asbesthaltiga belägg.

I *motion 1983/84:1208 av Holger Bergman (s) och Lars Andersson (s)* monterar mindre nogräknade reparationsverkstäder och privatpersoner även vid byte av bromsbelägg in sådana som innehåller asbest, trots att arbetarskyddsstyrelsens kungörelse föreskriver att asbesthaltiga friktionselement får användas endast fram till nästkommande bytestillfälle. Motionärerna anser därför att tiden nu är mogen för ett förbud att saluföra asbesthaltiga bromsbelägg.

I *motion 1983/84:1615 av Sivert Andersson m.fl. (s)* anförs att trots att Sverige sedan början av 1970-talet fått skärpta regler för användningen av asbest detta inte har inneburit att asbest försvunnit som riskfaktor i arbetsmiljön. Fortfarande används asbest som friktionsmaterial i bromsar, kopplingar osv., uppger motionärerna. Dessutom saluförs asbesthaltiga bromsbackar i handeln, trots att asbestfria bromsbackar införts som originaldelar till en rad bilmärken. Regeringen bör därför enligt motionärerna tillsätta en arbetsgrupp som får till uppgift att lägga fram förslag som slutgiltigt får stopp på asbestanvändningen i Sverige *(yrkande 2)*.

I *samma motion* uppges slutligen att arbetare, som under en så lång tid som över tio år arbetat i miljöer där de inandats höga koncentrationer av asbestfibrer, inte får den medicinska kontroll som borde vara en självklarhet. Motionärerna hemställer att regeringen utformar regler som säkerställer rätten till medicinsk kontroll av personer som utsatts för asbestfibrer i arbetsmiljön *(yrkande 3)*.

Enligt de bestämmelser som hittills har gällt [38 § fordonskungörelsen (1972:595) med trafiksäkerhetsverkets tillämpningsbestämmelser] har byte av bromsbelägg till annat slag än originaldelar medfört skyldighet att företa ny registreringsbesiktning av fordonet. Enligt vad utskottet erfar har emellertid trafiksäkerhetsverket (TSV) med verkan fr. o. m. den 1 maj 1984 beslutat att medge undantag från registreringsbesiktningsskyldigheten om fordons- eller komponenttillverkaren visar att de krav som uppställs i TSV:s ovan nämnda publikation F 18-1971 är uppfyllda. Det blir alltså lättare att byta asbesthaltiga bromsbelägg till asbestfria belägg.

Utskottet har vidare inhämtat att arbetarskyddsstyrelsen mot bakgrund av TSV:s beslut kommer att hos produktkontrollnämnden anhålla om förbud mot handel med asbesthaltiga bromsbelägg i de fall godtagbara asbestfria sådana finns att tillgå. Enligt vad utskottet erfar finns det i dag asbestfria bromsbelägg, som uppfyller TSV:s krav, till flertalet personbilmodeller.

Det förefaller alltså som om syftet med motionerna 1983/84:320 och 1983/84:1208 till stor del kommer att tillgodoses. Utskottet vill dock starkt understryka att i den mån det finns godtagbara asbestfria bromsbelägg och friktionselement dessa måste användas och att andra asbesthaltiga motsvarigheter inte får accepteras. Detta gäller även bromsbelägg som används till tunnelbanevagnar. Utskottet anser vidare att det kan övervägas att nu införa ett generellt förbud mot att försälja nytillverkade fordon med asbesthaltiga bromsbelägg. Regeringen bör skyndsamt undersöka denna fråga. Det anförda bör riksdagen ge regeringen till känna.

Arbetarskyddsstyrelsens normeringsverksamhet tycks ha haft en klart pådrivande effekt när det gäller att ersätta asbest i olika produkter med annat, mindre hälsofarligt material. Vad som tyder härpå är att den svenska importen av obearbetad asbest har minskat kraftigt under senare år. På nio år (1974–1983) har enligt SCB:s statistik importen minskat från 17 400 ton till 1 000 ton.

Beträffande packningar och friktionselement finns det, erfar utskottet, inte i dag tillgång till godtagbara alternativ till asbest i alla tillämpningar. Asbesthaltigt packningsmaterial har fått sin stora användning beroende på att materialet uppfyller höga krav på tekniska prestanda. Detta gäller höga tryck och temperaturer, ofta i kombination med aggressiva media. Det har förekommit att asbestfria packningar som används i industrin inte hållit de prestanda tillverkaren lovat med följd att tillbud inträffat. Bl. a. mot bakgrund härav har diskussioner förts mellan representanter för industrin, de fackliga organisationerna och arbetarskyddsstyrelsen om ett utökat samarbete när det gäller att ersätta packningar som innehåller asbest.

Utskottet har tidigare, bl. a. vid riksmötet 1975/76, uttalat att mycket långtgående åtgärder är befogade för att motverka hälsoriskerna i samband med användningen av asbest och asbesthaltigt material i arbetslivet (bil. 2 till prot. 1975/76:9). Utskottet har ansett att målet för åtgärderna bör vara att asbest och asbestprodukter skall försvinna från arbetslivet. Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter vilka som huvudregel förbjuder användningen i arbetslivet av asbest och asbesthaltigt material är ett steg i denna riktning. Med hänvisning till vad som ovan anförts angående bromsbelägg och till det samarbete som påbörjats beträffande packningar anser utskottet inte att det finns tillräckliga skäl för att tillsätta en sådan arbetsgrupp som föreslås i motion 1983/84:1615, yrkande 2. Motionsyrkandet avstyrks därför.

Som ovan nämnts har i asbestkungörelsen intagits bestämmelser om medicinsk kontroll av dem som sysselsätts i vissa angivna arbeten. För dem som arbetar med byte eller renovering av bromsbackar och kopplingslameller med asbesthaltiga friktionselement gäller att de skall läkarundersökas inom sex månader från arbetets början om tiden för dessa arbetsuppgifter regelmässigt motsvarar minst halva arbetstiden för heltidsanställd (AFS 1983:13, 26 § 2). Läkarundersökningen skall omfatta bl. a. lungröntgenundersökning (27 §).

Utskottet anser att den anknytning till minst halva arbetstiden för vissa arbetare som angivits som förutsättning för rätten till läkarkontroll enligt 26 § 2 i kungörelsen är olycklig. Vissa arbetstagare kan vara mycket utsatta för asbest även om de inte själva arbetar minst halva tiden härmed, t. ex. därför att andra i omgivningen sysslar med sådant arbete. Detta torde förekomma på många reparationsverkstäder. Bestämmelsen kan också ge upphov till gränsdragningssvårigheter.

Enligt utskottets mening bör utgångspunkten i stället vara att alla som i sitt arbete utsätts för inandning av asbest bör erbjudas läkarundersökning. När det gäller arbete av här aktuellt slag – byte av bromsbackar etc. – finns enligt utskottets mening inte skäl att behålla det i 26 § asbestkungörelsen angivna villkoret om minst halva arbetstiden. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Här kan också nämnas att arbetarskyddsstyrelsen i samarbete med yrkesmedicinska kliniken på Karolinska sjukhuset och Motorhälsan i

Stockholm avser att inleda ett forskningsprojekt rörande effekterna av asbestexposition hos bilmekaniker. En studie skall genomföras av samtliga till Motorhälsan i Stockholm anslutna bilmekaniker som är över 40 år och som arbetat inom yrket minst 20 år.

Information om arbetsmiljölagstiftning m. m.

I *motion 1983/84:431 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m)* efterlyses åtgärder för att förbättra informationen om arbetsmiljölagstiftningen samt en minskad reglering av anställningsvillkoren för ungdomar vid inslussning till industriarbeten *(yrkande 3)*. Som skäl för yrkandet anför motionärerna att många arbetsgivare oriktigt uppfattat arbetsmiljölagstiftningen som ett hinder för att anställa ungdomar. Motionärerna anser att tillämpningsbestämmelserna fortlöpande skall ses över, så att en smidig inslussning av ungdomar till industriarbete underlättas. Bestämmelserna måste självfallet anpassas till den tekniska utveckling som pågår, anser motionärerna. Skydds- och säkerhetsanordningar etc. har tillkommit i ökande utsträckning, vilket bör göra det möjligt för allt fler ungdomar att betjäna maskiner som tidigare inte kunde anses lämpliga. Dessa frågor bör enligt motionärerna lösas genom en intensifierad information i kombination med en minskad reglering via arbetsmiljölagens tillämpningsbestämmelser.

De grundläggande bestämmelserna om minderårigas arbete återfinns i 5 kap. arbetsmiljölagen. Med minderårig avses i arbetsmiljölagen den som inte fyllt 18 år. Regler som berör minderårigas arbete finns även i andra författningar, bl. a. i strålskyddslagen (1958:110), allmänna ordningsstadgan (1956:117) och i vägtrafiklagstiftningen.

Enligt arbetsmiljölagen gäller i huvudsak att minderårig inte får anställas för annat än lättare arbete före det kalenderår under vilket han fyller 16 år och inte heller innan han fullgjort sin skolplikt. Han får inte anlitas till arbete på sätt som medför risk för olycksfall eller för överansträngning eller annan skadlig inverkan. Närmare bestämmelser om villkor eller förbud för att använda minderåriga i arbetslivet får utfärdas av arbetarskyddsstyrelsen.

Med stöd härav har arbetarskyddsstyrelsen utfärdat kungörelsen (AFS 1980:13) om anlitande av minderåriga i arbetslivet jämte kommentarer. Kungörelsen har ändrats genom AFS 1982:16 som bl. a. reglerar dygnsvilan för minderåriga.

Utskottet vill till en början erinra om att bestämmelser om minderårigas arbete länge har utgjort en viktig del av arbetarskyddslagstiftningen. Grundtanken bakom bestämmelserna är att barn och ungdom inte genom arbete skall utsättas för risker för olycksfall, överansträngning eller annan menlig inverkan på hälsa eller kroppsutveckling. Arbetarskyddsstyrelsen arbetar fortlöpande på att utge reviderade eller helt nya föreskrifter angående anordnandet av arbetsmiljön, varvid även de särskilda problem som sammanhänger med anställning av minderåriga beaktas.

Information om innehållet i de bestämmelser som gäller minderåriga har på sedvanligt sätt skett genom utgivandet av kungörelserna jämte kommentarer, genom artiklar i arbetarskyddsverkets tidning Arbetarskydd samt genom yrkesinspektionens löpande kontakter med arbetsgivarna. Även branschorganisationerna har erhållit viss information.

Arbetarskyddsstyrelsen har dessutom givit ut ett häfte, Det gäller vår arbetsmiljö, och en broschyr, Så får barn och ungdomar arbeta, vilka i populär form redogör för de arbetsmiljö- och arbetstidsbestämmelser som gäller för minderåriga. Denna information finns utgiven även på finska, serbokroatiska, grekiska, turkiska, spanska och arabiska. Arbetarskyddsstyrelsen har också producerat en stordiaserie, Lär känna arbetsmiljön, samt en film, Minderåriga i arbetslivet, som informerar om dessa frågor.

Det kan enligt utskottets mening inte med fog göras gällande att informationen om vilka bestämmelser som gäller i fråga om minderårigas anställning varit bristfällig. Detta konstaterande står självfallet inte i motsättning till önskemålet att tillsynsmyndigheterna fortlöpande måste sträva efter att informationen om arbetsmiljölagstiftningen både i det aktuella avseendet och i andra avseenden förbättras.

Utskottet vill vidare erinra om att under anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen har beräknats 500 000 kr. för ökade informationsinsatser anpassade till olika målgruppers behov.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1983/84:431 i här aktuell del (yrkande 3).

Den framtida inriktningen av arbetsmiljöpolitiken

I *motion 1983/84:431 av Sten Svensson (m) och Bengt Wittbom (m), yrkande 1,* tas upp frågan om den framtida inriktningen av arbetsmiljöpolitiken. Motionärerna framhåller att de psykiska påfrestningarna i arbetslivet måste uppmärksammas i minst lika hög grad som de rent fysiska riskerna. Vidare måste personalpolitiken inriktas på att skapa attraktiva arbetsplatser och en positiv inställning till arbete och arbetsliv. Motionärerna uppger bl. a. att sysselsättningen aldrig får bli ett självändamål, utan måste ha till uppgift att säkra produktionen av varor och tjänster. De anser också att den tekniska utvecklingen skall utnyttjas för att skapa goda arbetsmiljöer. Motionärerna betonar att det tillkommer arbetsmarknadens parter att inom ramen för arbetsrätts- och arbetarskyddslagstiftningen utforma personalpolitiken och därmed arbetsmiljöfrågorna. Lagstiftningen skall också reglera minimikraven för en god arbetsmiljö. Inom dessa ramar skall parterna på arbetsmarknaden ha ansvaret för ambitionsnivå och det gemensamma regelsystemets utformning. I fråga om företagshälsovården uttalas bl. a. att dess tyngdpunkt måste läggas på förebyggande åtgärder.

Under det utredningsarbete som föregick tillkomsten av arbetsmiljölagen ägnades frågan om en god psykosocial arbetsmiljö stor uppmärksamhet (se

betänkandet SOU 1976:3, Rapporter i psykosociala frågor). I arbetsmiljölagen har intagits bestämmelser i syfte att främja goda psykosociala förhållanden på arbetsplatserna. Arbetarskyddsstyrelsen har utfärdat föreskrifter, AFS 1980:14, Psykiska och sociala aspekter på arbetsmiljön.

Beträffande frågan om att i den tekniska utvecklingen ta en ökad hänsyn till arbetsmiljökrav vill utskottet särskilt nämna att verksamheten vid den tekniska högskolan i Luleå är starkt arbetsmiljöinriktad.

I företagshälsovårdsutredningens slutbetänkande (SOU 1983:32) Företagshälsovård för alla fastslås att den bästa vägen att åstadkomma bättre arbetsmiljö är en effektivt förebyggande verksamhet. Betänkandet remissbehandlas f. n. En proposition väntas hösten 1984.

Såvitt utskottet kan finna, vilket utskottet också framförde vid behandlingen av ett likartat yrkande av samma motionärer hösten 1981 (SoU 1981/82:15 s. 19), står de åsikter som motionärerna framför i fråga om arbetsmiljöpolitikens inriktning i allt väsentligt i överenstämmelse med det synsätt som präglar det nuvarande arbetet på arbetsmiljöområdet. Med hänvisning härtill och till vad utskottet ovan anfört anser utskottet att det inte är påkallat med någon riksdagens åtgärd med anledning av yrkande 1 i motion 1983/84:431.

Yrkesinspektionens verksamhet

I *motion 1983/84:917 av Alf Wennerfors m. fl. (m)* hemställs att regeringen ges till känna vad motionärerna (i motion 916) anfört om yrkesinspektionens verksamhet *(yrkande 1 delvis)*. I den sistnämnda motionen anför motionärerna, såvitt nu är i fråga, att oaktat det i det korta perspektivet synes svårt att göra mer genomgripande förändringar och besparingar avseende yrkesinspektionen, verksamheten emellertid på lång sikt måste anpassa sig till det kärva statsfinansiella läget.

I *motion 1983/84:2071 av Thorbjörn Fälldin m.fl. (c)* förordas en avbyråkratisering av arbetarskyddet. Ett bra och rejält arbetarskydd är betydelsefullt för både individ och samhälle, anför motionärerna. Därför är det viktigt att bl. a. yrkesinspektionens arbete kan koncentreras på de mest väsentliga uppgifterna. Det är angeläget att det faktiska behovet och inte formella mallar beträffande besöksfrekvens m. m. får styra yrkesinspektionens arbete. Den uppsökande verksamheten bör enligt motionärerna i ökad utsträckning inriktas på åtgärder som långsiktigt kan eliminera risker för hälsa och miljö. De anser också att arbetstidslagstiftningen lett fram till en hel del byråkrati, bl. a. genom kravet från arbetarskyddsstyrelsen att s. k. mertid måste registreras i en särskild bok utöver den normala arbetstidsmätningen.

Inom ramen för ett treårsprojekt pågår, som ovan nämnts (s. 26) ett arbete vid arbetarskyddsstyrelsen med att omarbeta äldre författningar till föreskrifter enligt arbetsmiljölagen. Arbetet kommer att medföra en halvering av

antalet föreskrifter vilket i sig bör leda till en minskad byråkratisering.

När det gäller arbetstidslagstiftningen har förenklingar skett bl. a. genom att beslut i vissa ärenden har decentraliserats till yrkesinspektionen. Tidsvinsten för den sökande bör därvid ha ökat.

Beträffande effektiviteten i arbetsmiljöarbetet anför arbetsmarknadsministern bl. a. följande under anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen i budgetpropositionen (s. 148):

Regeringens målsättning är att upprätthålla en hög ambitionsnivå i arbetsmiljöarbetet trots det kärva statsfinansiella läget. Det innebär att skärpta krav måste ställas på arbetarskyddsverket när det gäller att utnyttja resurserna effektivt och ändamålsenligt. Det gäller såväl föreskrifts- och forskningsverksamheten vid styrelsen som inspektions- och tillsynsarbetet ute på fältet. Detta kan åstadkommas dels genom att omfördela resurserna så att insatserna i första hand koncentreras till de områden där åtgärder framstår som allra mest angelägna, dels genom att förbättra underlaget för planering och styrning av verksamheten. En viktig utgångspunkt vid prioriteringen är enligt min mening att resurserna styrs till de områden där de största riskerna och allvarligaste problemen finns inom arbetsmiljön.

Under anslaget C3 Yrkesinspektionen anför arbetsmarknadsministern vidare (s. 155):

Det förhållandet att stora arbetsmiljöproblem fortfarande finns gör det angeläget att de knappa resurserna används ändamålsenligt och att yrkesinspektionens insatser koncentreras till de områden där behovet av arbetsmiljöförbättrande åtgärder är störst. Strävandena att öka effektiviteten i den regionala tillsynsverksamheten måste fortsätta.

Arbetarskyddsstyrelsen har i sin anslagsframställning anfört att de områden där risker och belastningar för arbetstagarna bedöms som särskilt allvarliga kommer att prioriteras medan problem av komfortkaraktär får stå tillbaka. Arbetsmarknadsministern anför i budgetpropositionen att denna prioritering enligt hennes mening är riktig (s. 156).

I budgetpropositionen uppges att en särskild utredare (A 1983:04) tillkallats med uppgift att göra en översyn av yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen. Enligt direktiven (Dir. 1983:35) bör översynen omfatta bl. a rationaliserings-, effektiviserings- och decentraliseringsfrågor.

Avreglerings- och avbyråkratiseringsfrågor på bl. a. arbetarskyddets område behandlas f. n. dels i 1983 års stat–kommunberedning (Dir. 1983:30), dels i den i november 1983 av chefen för industridepartementet tillkallade arbetsgruppen med uppgift att göra en översyn av den statliga normgivningen gentemot arbetslivet.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att uttala sig för långsiktiga besparingar inom yrkesinspektionen. Motion 1983/84:917 yrkande 1 avstyrks därför.

Med hänvisning till den ovan lämnade redovisningen anser utskottet

vidare att syftet med motion 1983/84:2071 tillgodoses utan någon riksdagens åtgärd. Motionen avstyrks således.

Yrkesinspektionens distriktsindelning

Såsom nämnts i föregående avsnitt har regeringen tillkallat en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av yrkesinspektionen och den kommunala tillsynen. Bakgrunden härtill är att socialutskottet i betänkande SoU 1980/81:24 framhållit att huvudmannaskapet för tillsynen av arbetsmiljön på de mindre arbetsställena borde föras över från kommunerna till yrkesinspektionen. Enligt utskottet skulle emellertid en förutsättning för ett sådant beslut vara att de ekonomiska konsekvenserna av beslutet klarlades och att överenskommelser kunde träffas mellan regeringen och Svenska kommunförbundet. Frågan om ändrat huvudmannaskap har även senare behandlats av socialutskottet (SoU 1981/82:39 och SoU 1982/83:29). Med anledning av riksdagens ställningstagande anförde arbetsmarknadsministern i förra årets budgetproposition (prop. 1982/83:100, bil. 12) att hon inte ansåg det riktigt att genomföra en så omfattande reform utan att denna först belysts inom ramen för en översyn av den totala tillsynsverksamheten. I juli 1983 tillkallades så den särskilde utredaren (A 1983:04) som omnämnts i föregående avsnitt. Enligt direktiven bör utredaren som ett led i övervägandena om huvudmannaskapet för den kommunala tillsynen också pröva för- och nackdelar med en ändrad distriktsindelning (Dir. 1983:55).

I *motion 1983/84:1209 av Lennart Bladh m.fl. (s)* yrkas att Kristianstads län skall få ett eget yrkesinspektionsdistrikt. Motionärerna framhåller att det i betänkandet (Ds A 1979:4), Yrkesinspektionens distriktsindelning, föreslogs en delning av Malmö yrkesinspektionsdistrikt och att således Kristianstads län skulle bilda ett eget distrikt.

Enligt motionärernas mening bör den nu tillsatte särskilde utredaren beakta de förslag till ändrad distriktsindelning för Skåne som lades fram i nämnda betänkande.

Utskottet anser att det är angeläget med en snar lösning på frågan om yrkesinspektionens distriktsindelning. Regeringens prövning av utredarens kommande förslag bör emellertid avvaktas innan riksdagen tar ställning i saken. Motionen avstyrks därför.

Anskaffning av vetenskaplig apparatur för arbetarskyddsstyrelsen

Arbetsmarknadsministern anför i budgetpropositionen (s. 150) att arbetarskyddsstyrelsen tidigare tilldelats vissa medel för anskaffning av vetenskaplig apparatur. Under de två senaste budgetåren har finansieringen av anskaffning och underhåll av vetenskaplig apparatur dessutom skett genom att regeringen ställt medel till styrelsens förfogande ur arbetarskyddsfonden. Tillgång till en modern och väl fungerande utrustning är enligt arbetsmark-

nadsministern en förutsättning för att forskningsverksamheten skall kunna hålla en hög kvalitet. Arbetsmarknadsministern anser att det nu är hög tid att finna en mer långsiktig lösning beträffande finansieringen av styrelsens vetenskapliga apparatur, och hon föreslår därför att medel för anskaffning av mer kostnadskrävande vetenskaplig apparatur förs upp under ett särskilt reservationsanslag som anvisas arbetarskyddsstyrelsen under tionde huvudtiteln. Med en sådan anslagskonstruktion blir det enligt arbetsmarknadsministern möjligt att avsätta medel motsvarande rimliga avskrivningskostnader samt att utnyttja resurserna över budgetårsgränserna.

Under avsnitt C 2 i budgetpropositionen (bil. 12 s. 152) hemställs att till Arbetarskyddsstyrelsen: Anskaffning av vetenskaplig apparatur för budgetåret 1984/85 anvisas ett reservationsanslag av 2 000 000 kr. Dessa resurser har frigjorts genom omprioriteringar inom verksamhetsområdet. Några till detta förslag direkt hänförliga motioner föreligger inte. Utskottet har ingen erinran mot medelsanvisningen.

Medelsanvisning för yrkesinspektionen

Under avsnitt C 3 i budgetpropositionen (bil. 12 s. 152) hemställs att till yrkesinspektionen för budgetåret 1984/85 anvisas ett förslagsanslag om 130 716 000 kr. Förslaget innebär att huvudförslaget inte tillämpas fullt ut för yrkesinspektionen. Huvudförslaget innebär att anslagen har pris- och löneomräknats och därefter minskats med 2 %. Med hänsyn till de höga krav som ställs på yrkesinspektionen anser arbetsmarknadsministern att yrkesinspektionen utöver huvudförslaget bör tillföras vissa medel för i första hand inspekterande personal. Arbetsmarknadsministern föreslår därför att yrkesinspektionen genom omprioriteringar inom arbetarskyddsverket tilldelas ytterligare 1,8 milj. kr.

Några till förslaget direkt hänförliga motioner föreligger inte. Utskottet har ingen erinran mot medelsanvisningen.

INRA-utredningens betänkande

Utredningen (A 1979:01) rörande information om risker i arbetsmiljön, INRA-utredningen, avlämnade år 1982 betänkandet (SOU 1982:30) Information om arbetsmiljörisker med bilagorna (SOU 1982:31) Värdering av risker i arbetsmiljön och (SOU 1982:32) Arbetsmiljöinformation – påverkan, behov och utbud. Betänkandet har remissbehandlats.

I budgetpropositionen (s. 63) bereds riksdagen tillfälle att ta del av vad arbetsmarknadsministern anfört om betänkandet Information om arbetsmiljörisker.

Vissa av de avsnitt som arbetsmarknadsministern tar upp vid behandlingen av INRA-utredningens betänkande har behandlats av utskottet tidigare i detta betänkande. Det gäller kemikommissionens arbete (ovan s. 27),

sekretessfrågor (ovan s. 15) och utbildning i arbetsmiljöfrågor (ovan s. 12). Dessa avsnitt berörs därför inte här.

I övrigt anför arbetsmarknadsministern bl. a. följande. När det gäller bevakningen av kunskapsutvecklingen beträffande arbetsmiljörisker anser INRA-utredningen att arbetarskyddsfonden bör kunna öka sina insatser. För arbetarskyddsstyrelsens del framhåller utredningen såvitt nu är i fråga betydelsen av ett väl utvecklat samspel mellan forskningsavdelningen och tillsynsavdelningen. Arbetsmarknadsministern har inga erinringar mot INRA:s synpunkter i denna del.

INRA har vidare presenterat flera förslag som innebär vidgade uppgifter för arbetarskyddsfonden när det gäller bevakning och redovisning av forskning på arbetsmiljöområdet. Ett förslag innebär att fonden åläggs att svara för redovisning och spridning av resultat även av annan svensk arbetsmiljöforskning som bedrivs med samhällets stöd.

Arbetsmarknadsministern anser att förslaget kräver ytterligare belysning, bl. a. i vad avser kostnaderna för och finansieringen av verksamheten, m. fl. frågor. Hon är därför inte beredd att förorda ett genomförande av förslaget.

Ett annat förslag som INRA fört fram i syfte att förbättra överblicken över svensk arbetsmiljöforskning är att arbetarskyddsfonden utses att svara för bevakning och inrapportering av de uppgifter i databasen SERIX (Swedish Environmental Research Index), som avser svensk arbetsmiljöforskning.

Arbetsmarknadsministern uppger att hon erfarit att ett samarbete på biblioteks- och dokumentationsområdet inletts mellan arbetarskyddsstyrelsen och naturvårdsverket för att effektivisera och rationalisera verksamheten. Enligt arbetsmarknadsministerns uppfattning bör resultatet av detta samarbete avvaktas innan slutlig ställning tas till frågan om SERIX-databasens framtid. Hon kan således inte biträda utredningens förslag.

Enligt INRA saknas det i dag ett organ som både har tillfredsställande täckning av arbetsmiljöfrågor i sitt litteratur- och dokumentationsbestånd och dessutom möjlighet att ge utåtriktad service. INRA föreslår därför att ett s. k. ansvarsbibliotek med nationellt ansvar för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning i arbetsmiljöfrågor utvecklas vid arbetarskyddsstyrelsen.

Arbetsmarknadsministern anser förslaget om att utveckla ett ansvarsbibliotek på arbetsmiljöområdet angeläget. I samband med behandlingen av anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen föreslås att arbetarskyddsstyrelsen tilldelas 350 000 kr. för detta ändamål.

Flera av INRA:s förslag rör frågan om hur information och rådgivning om kemiska risker i arbetslivet kan förbättras. Arbetsmarknadsministern behandlar tre av dessa förslag.

Ett förslag innebär att statens miljömedicinska laboratorium (SML) får i uppdrag att utveckla en konsultservice, som mot avgift kan bistå företag, organisationer på arbetsmarknaden m. fl. med identifiering av risker med kemiska ämnen och produkter.

Arbetsmarknadsministern erinrar om att kemikommissionen (Jo 1983:02) bl. a. har att överväga hur en säkrare bedömning skall kunna göras av de risker som användningen av olika kemikalier för med sig. Mot bakgrund av kemikommissionens arbete anser arbetsmarknadsministern inte att det f. n. finns tillräckligt underlag för att nu föreslå en särskild konsultservice i enlighet med INRA:s förslag.

INRA har vidare föreslagit att arbetarskyddsfonden får i uppdrag att vid någon eller några av de yrkesmedicinska klinikerna organisera en försöksverksamhet med rådgivning om kemiska hälsorisker särskilt riktad till skyddsombud, personal inom företagshälsovården samt mindre företag utan tillgång till företagshälsovård.

Arbetsmarknadsministern anser att den av utredningen föreslagna verksamheten ligger väl i linje med de yrkesmedicinska klinikernas nuvarande informationsansvar.

INRA föreslår också att statens giftinformationscentral (GIC), som svarar för information till allmänheten och läkare i akuta förgiftningssituationer, skall ges tillräckliga resurser för att upprätthålla service när det gäller akuta förgiftningar i arbetslivet.

Arbetsmarknadsministern anför att även om hon för egen del, efter samråd med statsrådet Sigurdsen, finner det önskvärt att GIC får förbättrade möjligheter att lämna råd vid akuta förgiftningar i arbetslivet, det statsfinansiella läget inte medger att GIC tillförs så omfattande resursförstärkningar som förslaget innebär.

INRA har diskuterat åtgärder för hur en aktiv rådgivning om god teknikanvändning i arbetslivet bör organiseras. Bl. a. har utredningen föreslagit att arbetarskyddsfonden skall organisera en försöksverksamhet med rådgivning om god teknikanvändning.

Arbetsmarknadsministern anför att hon anser att behovet av forskning, utveckling, utbildning och information i frågor som rör ny teknik är stort och angeläget. Hon hänvisar till att enligt vad som framkommit vid remissbehandlingen av INRA:s förslag såväl arbetarskyddsfonden som styrelsen för teknisk utveckling redan i dag stöder projekt med inriktning på ny produktionsteknik och arbetsmiljöaspekter på denna. Arbetsmarknadsministern pekar också på det särskilda utvecklingsprogram för bättre arbetsmiljö vid utnyttjande av datorer och mikroelektronik som igångsatts av arbetarskyddsfonden (se även ovan s. 34).

Slutligen har INRA understrukit behovet av information om arbetsmiljörisker och skyddsåtgärder speciellt anpassad till invandrare och till grupper med olika handikapp. INRA har bl. a. föreslagit att arbetarskyddsstyrelsen i sina föreskrifter särskilt beaktar dessa gruppers behov av utbildning och information.

Arbetsmarknadsministern uppger sig dela utredningens bedömning i denna del. Hon anför att hon med tillfredsställelse kunnat konstatera att arbetarskyddsstyrelsen arbetat fram ett förslag om allmänna råd om arbets-

miljöinformation till invandrare samt att styrelsen planerar att utfärda liknande allmänna råd för att tillgodose olika handikappgruppers behov av arbetsmiljöinformation. Arbetsmarknadsministern nämner också att en översyn av olika former för utbildning av tolkar har genomförts inom regeringskansliet, varvid även frågor rörande utbildning av arbetsplatstolkar behandlats.

Vad som anförs i budgetpropositionen om INRA-utredningens förslag påkallar enligt utskottets mening inte något riksdagens uttalande.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *medelsanvisning för arbetarskyddsstyrelsen*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1983/84:917 yrkande 2 till *Arbetarskyddsstyrelsen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 139 904 000 kr.,
2. beträffande *överföring av medel från arbetarskyddsfonden*
   att riksdagen godkänner den i proposition 1983/84:100 bil. 12 föreslagna överföringen av medel från arbetarskyddsfonden till anslaget C 1 Arbetarskyddsstyrelsen,
3. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens verksamhet*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:917 yrkande 1 i motsvarande del,
4. beträffande *facklig vetorätt vid vissa löneformer*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 1,
5. beträffande *beslut om återupptagande av arbete*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 12,
6. beträffande *facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 11,
7. beträffande *utbildning av skyddsombud*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 17,
8. beträffande *utbyggnad av företagshälsovården*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 15,
9. beträffande *meritvärderingssystem för företagsläkare*
   att riksdagen avslår motion 1983/84:431 yrkande 2,
10. beträffande *information för forskningsändamål*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 18,
11. beträffande *sanktioner vid arbetsmiljöbrott*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 2,
12. beträffande *arbetsskadestatistik m. m.*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:1615 yrkande 1,
13. beträffande *frånvaroproblemens orsakssammanhang*
    att riksdagen avslår motion 1983/84:431 yrkande 4,

14. beträffande *omplacering eller ledighet för graviditet*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 6,
15. beträffande *omplacering från bildskärmsarbete*
att riksdagen avslår motion 1983/84:403 yrkande 3,
16. beträffande *arbetsmiljölagens effektivitet*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 14,
17. beträffande *översyn av arbetsmiljölagen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2062,
18. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 13,
19. beträffande *forskning om belastningssjukdomar*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 10,
20. beträffande *säkerhetsmarginaler för gränsvärden*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 3,
21. beträffande *lista över fosterskadande ämnen*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 5,
22. beträffande *föreskrifter angående buller m. m.*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 8,
23. beträffande *förbränningsmotordrift i slutna rum*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 4,
24. beträffande *regler för inspektionsluckor*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1624,
25. beträffande *föreskrifter för bildskärmsarbete*
att riksdagen avslår motion 1983/84:403 yrkande 1,
26. beträffande *forskning om sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar*
att riksdagen avslår motion 1983/84:403 yrkande 2,
27. beträffande *tillsättande av en datamiljökommission*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1069 yrkande 9,
28. beträffande *asbest i bromsbelägg och friktionselement*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:320 och motion 1983/84:1208 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
29. beträffande *tillsättande av en arbetsgrupp mot asbestanvändning*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1615 yrkande 2,
30. beträffande *medicinsk kontroll vid arbete med asbest*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
31. beträffande *information om arbetsmiljölagstiftningen m. m.*
att riksdagen avslår motion 1983/84:431 yrkande 3,
32. beträffande *arbetsmiljöpolitikens framtida inriktning*
att riksdagen avslår motion 1983/84:431 yrkande 1,
33. beträffande *yrkesinspektionens verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1983/84:917 yrkande 1 i motsvarande del,

34. beträffande *avbyråkratisering av arbetarskyddet*
att riksdagen avslår motion 1983/84:2071,

35. beträffande *yrkesinspektionens distriktsindelning*
att riksdagen avslår motion 1983/84:1209.

36. att riksdagen till *Arbetarskyddsstyrelsen: Anskaffning av vetenskaplig apparatur* för budgetåret 1984/85 anvisar ett reservationsanslag av 2 000 000 kr.,

37. att riksdagen till *Yrkesinspektionen* för budgetåret 1984/85 anvisar ett förslagsanslag av 130 716 000 kr.,

38. att riksdagen beslutar att vad som anförts i proposition 1983/84:100 bilaga 12 om betänkandet Information om arbetsmiljörisker inte skall föranleda något riksdagens uttalande.

Stockholm den 3 maj 1984

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Stig Alftin (s), Lilly Bergander (s), Ulla Tillander (c), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Inga Lantz (vpk), Göran Ericsson (m) och Bo Arvidson (m).

Reservationer

Arbetarskyddsstyrelsens verksamhet (mom. 3 i hemställan)

1. av Blenda Littmarck, Ingvar Eriksson, Göran Ericsson och Bo Arvidson (alla m) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Som framgått" och slutar med "(yrkande 1 delvis)" bort ha följande lydelse:

Utskottet ser positivt på att det inom arbetarskyddsstyrelsen vidtagits både rent effektivitetshöjande åtgärder och åtgärder med mera direkt besparingssyfte. Utskottet vill understryka behovet av att verksamheten på lång sikt anpassar sig till det kärva statsfinansiella läget. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 3 bort hemställa

3. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens verksamhet*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:917 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Facklig vetorätt vid vissa löneformer (mom. 4 i hemställan)

2. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Inga omständigheter" och slutar med "yrkande 1 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Trots höga olycksfallssiffror och det påvisade sambandet med löneformen ackord är arbetsgivarna ej beredda att i större utsträckning övergå till tidlön. Vid detta förhållande måste utskottet frångå sin tidigare uttalade uppfattning och i stället förorda att fackföreningar ges rätt att förbjuda prestationsersättning i arbete som är förenat med olycksfallsrisker. Regeringen bör därför låta utarbeta ett lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen.

dels att utskottet under mom. 4 bort hemställa

4. beträffande *facklig vetorätt vid vissa löneformer*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Beslut om återupptagande av arbete (mom. 5 i hemställan)

3. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "yrkande 12" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner emellertid att senare utveckling givit belägg för att arbetstagarnas säkerhet därigenom ej i tillräcklig grad tillgodoses. För att så skall ske måste fackföreningarna själva få beslutanderätten vad avser dessa riskbedömningar. Regeringen bör därför föranstalta om erforderlig utredning och förelägga riksdagen ett lagförslag av denna innebörd.

dels att utskottet under mom. 5 bort hemställa

5. beträffande *beslut om återupptagande av arbete*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna (mom. 6 i hemställan)

4. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Utskottet har inte" och slutar med "yrkande 11" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare uttalat sig till förmån för principen att inte konstruera de statliga tillsynsmyndigheterna som partsorgan. Utvecklingen inom arbetsmiljöområdet har emellertid visat att arbetstagarnas rätt till en god arbetsmiljö ej tillräckligt tillgodoses med nuvarande sammansättning av arbetarskyddsstyrelsens styrelse och yrkesinspektionsnämnderna. Regeringen bör därför föranstalta om erforderliga ändringar i instruktionerna för arbetarskyddsstyrelsen resp. för yrkesinspektionen så att de fackliga organisationernas representanter tillförsäkras kvalificerad majoritet i dessa organ.

dels att utskottet under mom. 6 bort hemställa

6. beträffande *facklig majoritet i arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionsnämnderna*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Utbildning av skyddsombud (mom. 7 i hemställan)

5. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Utskottet finner inte" och slutar med "yrkande 17 avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att det föreligger ett stort behov av kvalificerad efterutbildning av ett stort antal skyddsombud. Genom en sådan högskoleanknuten vidareutbildning som föreslås i motionen skulle skyddsombuden bli bättre rustade för sina uppgifter, och viktiga iakttagelser från arbetsplatserna skulle kunna samlas upp för fortsatt forskning. Vidare skulle det skapas en rekryteringsbas för personal inom yrkesinspektionen och företagshälsovården. Utskottet tillstyrker därför motionens förslag.

dels att utskottet under mom. 7 bort hemställa

7. beträffande *utbildning av skyddsombud*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Utbyggnad av företagshälsovården (mom. 8 i hemställan)

6. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 13 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att det nu krävs för att inom överskådlig tid målsättningen företagshälsovård åt alla skall kunna realiseras att samtliga arbetsgivare genom lagstiftning åläggs att fr. o. m. 1985 svara för kostnaderna för en helt utbyggd företagshälsovård. Dess personal bör anställas genom landstinget men verksamheten skall ledas av de lokala fackföreningarna.

Regeringen bör låta utarbeta ett lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen.

dels att utskottet under mom. 8 bort hemställa

8. beträffande *utbyggnad av företagshälsovården*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Information för forskningsändamål (mom. 10 i hemställan)

7. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 15 med "Utskottet anser" och slutar på s. 16 med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

För att forskningen inom arbetsmiljöområdet ej skall ske på arbetsgivarens villkor, vilket hittills varit fallet, måste de fackliga organisationerna ha en lagstadgad rätt att tillkalla expertis och få tillgång till erforderligt utredningsmaterial. Skäl att avvakta eventuella åtgärder från regeringen med anledning av den ovan nämnda arbetsgruppens kommande förslag föreligger ej. Regeringen bör låta utarbeta lagförslag av denna innebörd att föreläggas riksdagen. Behovet av skydd för den personliga integriteten och även företagshemligheter bör därvid beaktas.

dels att utskottet under mom. 10 bort hemställa

10. beträffande *information för forskningsändamål*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 18 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Sanktioner vid arbetsmiljöbrott (mom. 11 i hemställan)

8. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 17 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "Yrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner de lagstiftnings- och utbildningsåtgärder som ovan redovisats vara ett steg i rätt riktning men inte tillräckliga. För att kunna bedöma vilka ytterligare åtgärder som erfordras för att åtal skall väckas i större omfattning vid allvarliga olycksfall m. m. och för att arbetsmiljöbrotten skall redovisas lätt åskådligt bör regeringen låta särskilt utreda dessa frågor.

dels att utskottet under mom. 11 bort hemställa

11. beträffande *sanktioner vid arbetsmiljöbrott*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Arbetsskadestatistik m. m. (mom. 12 i hemställan)

9. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 19 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är en väsentlig uppgift för den officiella statistiken att ge aktuell information om sambandet mellan olika former av arbetsförhållanden och ohälsa. Regeringen bör därför låta utarbeta ett informationssystem som löpande följer sjuklighet och dödlighet relaterade till yrkesmässig bakgrund. Vad utskottet här anfört med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 12 bort hemställa

12. beträffande *arbetsskadestatistik m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Omplacering eller ledighet för graviditet (mom. 14 i hemställan)

10. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 22 som börjar med "Regeringens prövning" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Det förslag som lämnats av föräldraförsäkringsutredningen löser bara en del av de problem som påtalats i motion 1983/84:1069. Regeringen bör därför med förtur låta utarbeta och förelägga riksdagen ett lagförslag som tillgodoser motionsyrkandet.

dels att utskottet under mom. 14 bort hemställa

14. beträffande *omplacering eller ledighet för graviditet*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Omplacering från bildskärmsarbete (mom. 15 i hemställan)

11. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 22 med "När det gäller" och slutar på s. 23 med "(yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

När det gäller bildskärmsarbete delar utskottet den uppfattning som uttrycks i motion 1983/84:403 yrkande 3, nämligen att så länge det råder oklarhet om huruvida det är skadligt för fostret om modern arbetar vid en bildskärm det är en självklarhet att alla gravida kvinnor skall ha en ovillkorlig rätt till omplacering och till att slippa bildskärmsarbete. Detta bör ges regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 15 bort hemställa

15. beträffande *omplacering från bildskärmsarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:403 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Arbetsmiljölagens effektivitet (mom. 16 i hemställan)

12. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 24 som börjar med "I den aktuella" och slutar med "(yrkande 14)" bort ha följande lydelse:

Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas om principen att överlämna de övergripande arbetsmiljöproblemen till förhandlingar enligt medbestämmandelagen är en ändamålsenlig väg att komma till rätta med arbetsmiljöns risker. Utskottet är kritiskt mot själva metoden att skriva en ramlag som överflyttar de konkreta åtgärderna från de demokratiska organen till de administrativa. En del av ansvaret för lagens otillräcklighet måste läggas på arbetarskyddsstyrelsen som inte förmått fylla ramlagen med innehåll. Utskottet anser att, såsom föreslås i den nu aktuella motionen, en utredning bör tillsättas för att utvärdera arbetsmiljölagens effektivitet, speciellt mot bakgrund av dess karaktär av ramlag.

dels att utskottet under mom. 16 bort hemställa

16. beträffande *arbetsmiljölagens effektivitet*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Översyn av arbetsmiljölagen (mom. 17 i hemställan)

13. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 25 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är angeläget att åtgärder snarast vidtas för att bättre anpassa arbetsmiljön till de arbetshandikappades behov. Regeringen bör därför inleda en översyn av arbetsmiljölagen så att lagen underlättar för handikappade att få och behålla en anställning.

dels att utskottet under mom. 17 bort hemställa

17. beträffande *översyn av arbetsmiljölagen*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2062 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete (mom. 18 i hemställan)

14. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 26 som börjar med "Utskottet finner inte" och slutar med "Motionsyrkandet avstyrks" bort ha följande lydelse:

Nya riskfaktorer tillförs emellertid arbetsplatserna i snabb takt. På grund härav är det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete sker i betydligt snabbare tempo än vad som nu är fallet. Regeringen bör tillse att så sker.

dels att utskottet under mom. 18 bort hemställa

18. beträffande *arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Forskning om belastningssjukdomar (mom. 19 i hemställan)

15. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "(yrkande 10)" bort ha följande lydelse:

Utskottet hälsar med tillfredsställelse att arbetarskyddsstyrelsen kommer att särskilt satsa på belastningsskador som forskningsområde. Utskottet vill understryka att forskning kring och åtgärder mot belastningssjukdomar måste utgöra prioriterade områden med hänsyn till den stora utbredning dessa sjukdomar har i befolkningen.

dels att utskottet under mom. 19 bort hemställa

19. beträffande *forskning om belastningssjukdomar*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Säkerhetsmarginaler för gränsvärden (mom. 20 i hemställan)

16. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 28 som börjar med "Mot bakgrund" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Det förhållandet att gränsvärden bestäms efter förhandlingar med bl. a. arbetsgivarföreningen samt fastställs av arbetarskyddsstyrelsens styrelse efter en omfattande remissbehandling gör arbetet med nya föreskrifter tidsödande. Det innebär vidare att de gränsvärden som fastställs utgör en kompromiss mellan arbetsgivarnas vinstintresse och arbetstagarnas berättigade krav på en riskfri arbetsmiljö. Utskottet hävdar bestämt att målsättningen för arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsverksamhet måste vara en

riskfri arbetsmiljö utan hänsyn till företagens profiter. I enlighet med yrkande 3 i motion 1983/84:1069 bör därför lägsta kända halt av ett ämne som misstänks ge akut eller kronisk skada fastställas som hygieniskt gränsvärde samt övervägandena bakom varje gränsvärde offentliggöras.

dels att utskottet under mom. 20 bort hemställa

20. beträffande *säkerhetsmarginaler för gränsvärden*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Lista över fosterskadande ämnen (mom. 21 i hemställan)

17. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 29 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "(yrkande 5)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det är ytterst viktigt att det bedrivs forskning om sambandet mellan arbetsmiljöfaktorer och reproduktionsskador. Såsom föreslås i motion 1983/84:1069 yrkande 5 bör en lista över de ämnen som misstänks medföra graviditetsstörningar och fosterskador publiceras tillsammans med de hygieniska gränsvärdena.

dels att utskottet under mom. 21 bort hemställa

21. beträffande *lista över fosterskadande ämnen*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Föreskrifter angående buller m. m. (mom. 22 i hemställan)

18. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 30 som börjar med "Inom arbetarskyddsstyrelsen" och slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförts i motionen är det speciellt angeläget att föreskriftsarbetet inom arbetarskyddsstyrelsen påskyndas beträffande belysning och icke-joniserande strålning och att föreskrivet gränsvärde för buller snarast sänks till 75 decibel (A) samt att dessa föreskrifter görs bindande. Regeringen bör tillse att arbetarskyddsstyrelsens fortsatta föreskriftsarbete sker i enlighet med dessa riktlinjer.

dels att utskottet under mom. 22 bort hemställa

22. beträffande *föreskrifter angående buller m. m.*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Förbränningsmotordrift i slutna rum (mom. 23 i hemställan)

19. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 31 som börjar med "I avvaktan på" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

En 1981 presenterad studie beträffande svenska skorstensfejare visar en kraftig överdödlighet för denna yrkeskår, speciellt vad gäller cancer, hjärtsjukdomar och lungsjukdomar. En 1982 företagen dansk undersökning bekräftade dessa fynd. Skorstensfejarna utsätts för förbränningsavgaser med många kemiska föroreningar gemensamma med dem som finns i dieselavgaser. Med hänsyn härtill samt till att dieselavgaser givit "positivt utslag" i olika cancertestsystem bör användning av diesel- och förbränningsmotordrivna maskiner omedelbart förbjudas i sådana slutna lokaler som anges i motionsyrkandet. Resultaten av redovisat pågående forskningsarbete bör ej avvaktas med hänsyn till vad som redan är känt om de hälsorisker exponering för bensin- och dieselavgaser innebär.

dels att utskottet under mom. 23 bort hemställa

23. beträffande *förbränningsmotordrift i slutna rum*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Föreskrifter för bildskärmsarbete (mom. 25 i hemställan)

20. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Arbetarskyddsstyrelsen håller" och slutar med "(yrkande 1)" bort ha följande lydelse:

I enlighet med vad som anförs i motionen är det angeläget att föreskrifter snarast utarbetas vad gäller arbetsmiljön vid terminalarbetsplatser. Regeringen bör tillse att arbetarskyddsstyrelsens föreskriftsarbete sker med denna inriktning.

dels att utskottet under mom. 25 bort hemställa

25. beträffande *föreskrifter för bildskärmsarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:403 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Forskning om sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar (mom. 26 i hemställan)

21. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Med hänsyn härtill" och slutar med "(yrkande 2)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vikten av att denna forskning bedrivs och förutsätter att resultaten av forskningen snarast redovisas. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1983/84:403 yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 26 bort hemställa

26. beträffande *forskning om sambandet mellan bildskärmsarbete och graviditetsstörningar*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:403 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Tillsättande av en datamiljökommission (mom. 27 i hemställan)

22. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 34 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "(yrkande 9)" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riskerna med den snabbt tilltagande datoriseringen skyndsamt bör utredas. Regeringen bör därför tillsätta en datamiljökommission med denna uppgift. Kommissionen bör dessutom, såsom föreslås i motionen, ge förslag till riktlinjer för en bra arbetsmiljö där datorer och bildskärmar används.

dels att utskottet under mom. 27 bort hemställa

27. beträffande *tillsättande av en datamiljökommission*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1069 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Tillsättande av en arbetsgrupp mot asbestanvändning (mom. 29 i hemställan)

23. av Inga Lantz (vpk) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 37 som börjar med "Med hänvisning till" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser emellertid att eftersom asbest ännu inte försvunnit som riskfaktor i arbetsmiljön bör regeringen tillsätta en arbetsgrupp som får till uppgift att lägga fram förslag som slutgiltigt får stopp på asbestanvändningen i Sverige. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 2 ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 29 bort hemställa

29. beträffande *tillsättande av en arbetsgrupp mot asbestanvändning*
att riksdagen med anledning av motion 1983/84:1615 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Yrkesinspektionens verksamhet (mom. 33 i hemställan)

24. av Blenda Littmarck, Ingvar Eriksson, Göran Ericsson och Bo Arvidson (alla m) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande på s. 41 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar arbetsmarknadsministerns uppfattning att det är angeläget att de knappa resurserna används ändamålsenligt och att yrkesinspektionens insatser bör koncentreras till de områden där behovet av arbetsmiljöförbättrande åtgärder är störst. Utskottet vill härutöver framhålla att yrkesinspektionens verksamhet på lång sikt måste anpassa sig till det kärva statsfinansiella läget. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1983/84:917 i motsvarande del ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 33 bort hemställa

33. beträffande *yrkesinspektionens verksamhet*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:917 yrkande 1 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Avbyråkratisering av arbetarskyddet (mom. 34 i hemställan)

25. av Rune Gustavsson (c), Blenda Littmarck (m), Ulla Tillander (c), Ingvar Eriksson (m), Göran Ericsson (m) och Bo Arvidson (m) som anser:

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 41 med "Med hänvisning till" och slutar på s. 42 med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i motion 1983/84:2071, nämligen att det är viktigt att yrkesinspektionens arbete kan koncentreras på de mest väsentliga uppgifterna. Det faktiska behovet och inte formella mallar beträffande besöksfrekvens m. m. bör styra yrkesinspektionens arbete. Den uppsökande verksamheten bör i ökad utsträckning inriktas på åtgärder som långsiktigt kan eliminera risker för hälsa och miljö. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med anledning av motionen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottet under mom. 34 bort hemställa

34. beträffande *avbyråkratisering av arbetarskyddet*

att riksdagen med anledning av motion 1983/84:2071 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,